

บทความวิชาการ

ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

Life Asset in Thai children and youth

โดย

ผศ.ดร.วรลักษณ์ หิมะกลั้ว และคณะ

ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0

สนับสนุนโดย

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

31 สิงหาคม 2564

บทความวิชาการ

ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

Life Asset in Thai children and youth

โดย

คณะนักวิจัย

สังกัด

1. ผศ.ดร.วรลักษณ์ หิมะกลัส
2. รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0

สนับสนุนโดย

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

บทสรุปผู้บริหาร

“ทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย” เป็นปัจจัยเชิงบวกทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็กและเยาวชน เป็นผลจากการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งภายในตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หรือชุมชน โดยจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนชีวิตของสามเณร ที่บวชเรียน ณ โรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. จำนวน 622 รูป และเปรียบเทียบทุนชีวิตของสามเณรกับเด็กและเยาวชนไทยกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้ข้อมูลทุนชีวิตใช้แบบสำรวจทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (ฉบับเยาวชน) สำหรับช่วงอายุ 12 – 25 ปี ที่พัฒนาโดย สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวก 48 ข้อ แบ่งเป็นพลัง 5 ด้าน ได้แก่ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกันยายนถึงตุลาคม 2562

ในภาพรวมสามเณรผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตโดยมีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมเท่ากับ 63.65 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และผ่านเกณฑ์ในทุกพลัง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ พลังสร้างปัญญา (ร้อยละ 64.10) พลังตัวตน (ร้อยละ 63.88) พลังชุมชน (ร้อยละ 63.49) พลังครอบครัว (ร้อยละ 63.45) และพลังเพื่อนและกิจกรรม (ร้อยละ 62.72) โดยสามเณรในโรงเรียน ก. มีทุนชีวิตที่ต่ำกว่าสามเณรในโรงเรียน ข. และสามเณรจากจังหวัด ก. ไม่ผ่านเกณฑ์ในพลังเพื่อนและกิจกรรม ในขณะที่สามเณรจากจังหวัด ข. ไม่ผ่านเกณฑ์ในพลังครอบครัว

สำหรับ**ทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด** 5 อันดับแรก พลังสร้างปัญญามีจำนวนข้อมากที่สุด (3 ใน 5 ข้อ) ได้แก่ สามเณร รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 67.63) สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี (ร้อยละ 67.10) และสามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม (ร้อยละ 66.93) ส่วน**ทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุด** 5 อันดับแรก พลังตัวตนและพลังสร้างปัญญามีจำนวนข้อเท่าๆ กัน คือ สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ร้อยละ 53.59) สามเณร มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจน (ร้อยละ 60.29) สามเณร สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (ร้อยละ 58.15) และสามเณร อ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ (ร้อยละ 59.43)

ทั้งนี้สามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตหรือทุนชีวิตน้อยกว่าร้อยละ 60 มีสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสามเณรทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านพลังครอบครัวที่มีสามเณรถึงเกือบครึ่งที่ไม่ผ่านเกณฑ์

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจจะพบว่ายิ่ง**สามเณรมีอายุที่มากขึ้น อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ครอบครัวมีพ่อแม่ที่อยู่พร้อมหน้า รวมถึงตัวสามเณรมีเป้าหมายและทัศนคติที่ดีจะมีแนวโน้มที่ทุนชีวิตจะยิ่งมากขึ้น** จะเห็นได้ว่าประเด็นต่างๆ ข้างต้นเป็นตัวสะท้อนทัศนคติหรือสิ่งที่หล่อหลอมสามเณรก่อนที่จะมาบวชเรียนได้ ซึ่งกลุ่มสามเณรเหล่านี้ที่ผ่านเกณฑ์มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ดีก่อนที่มาบวชเรียนในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ทุนชีวิตของสามเณรยังมีค่าที่ต่ำกว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ และยังมีทุนชีวิตที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่นในเกือบทุกพลัง มีเพียงพลังชุมชนที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นตั้งครุฑ และกลุ่มเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษมีค่าทุนชีวิตที่ต่ำกว่า ทั้งนี้พลังครอบครัวเป็นพลังที่สามเณรมีทุนชีวิตมากที่สุด คล้ายคลึงกับการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่นๆ แต่สามเณรจะมีค่าทุนชีวิตในด้านพลังเพื่อนและกิจกรรมต่ำที่สุดในขณะที่เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นพลังชุมชนมากกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งก็น่าจะสะท้อนได้ว่าสามเณรกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างมากกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสังคมเมือง

ทุนชีวิตของสามเณรที่ต่ำกว่า ส่วนหนึ่งที่ต้องพิจารณาคือสามเณรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มสามเณรที่ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนที่มาจากครอบครัวชายขอบและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในกรณีดังกล่าวเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก ที่มาจากโรงเรียนหมู่บ้านเด็กซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส เยาวชนกลุ่มนี้จะมีค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตที่ต่ำกว่าสามเณรและเป็นกลุ่มที่มีทุนชีวิตต่ำที่สุด (ร้อยละ 60.75) อีกทั้งยังมีทุนชีวิตในแต่ละพลังที่ต่ำที่สุดในทุกพลัง แม้เมื่อเทียบกับสามเณรแล้วก็ตาม

การเปรียบเทียบทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนในกลุ่มต่างๆ รวมถึงสามเณรที่กำลังบวชเรียน จะเห็นถึงความแตกต่างในทุนชีวิตที่สะท้อนได้ถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญ เยาวชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสมบูรณ์พร้อมในครอบครัว จะเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ในขณะที่เยาวชนที่ต้องประสบปัญหาในชีวิต หรือต้องเผชิญกับความด้อยโอกาสทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้มีทุนชีวิตที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น

ดังนั้นข้อเสนอสำหรับการเสริมสร้างทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน ได้แก่

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสสามเณรหรือเยาวชนได้ทำตามความต้องการและเหมาะสมกับสถานะที่เป็นอยู่ การจัดกิจกรรมให้สามเณรหรือเยาวชนทั่วไปได้ทบทวนตนเอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น กล้าถามเมื่อเกิดความสงสัย กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะโต้แย้งเมื่อไม่เห็นด้วย ทั้งนี้ครูทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาสต่างเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะเป็นผู้นำให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยน รวมถึงการ

สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู สามเณร และเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็นที่แม้จะแตกต่างจากบุคคลอื่น และยังทำให้สามเณรซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นไวใจครูและสร้างความมั่นใจในการเป็นที่ปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือได้อย่างสบายใจ ซึ่งทำให้โรงเรียนและครูสามารถสอดส่องดูแลสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนได้มากขึ้น

2) จัดบรรยากาศของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้สามเณรได้พัฒนาทักษะการอ่านและเขียนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามเณรเข้าใจในเนื้อหาการเรียนได้ดีขึ้น ทั้งนี้ในส่วนของการบ้านในช่วงปีแรกของการเรียนอาจต้องพิจารณาเลือกการบ้านที่น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ เพื่อให้สามเณรและเยาวชนทั่วไปรู้สึกสนุกในการทำมากขึ้น

3) พัฒนาทักษะในด้านวิชาชีพ เนื่องด้วยทักษะวิชาชีพอาจมีความจำเป็นสำหรับสามเณรที่ไม่ได้คิดที่จะบวชเรียนตลอดไป ดังนั้นหากโรงเรียนเพิ่มทักษะด้านวิชาชีพให้กับสามเณรได้ก็จะเป็นการกระตุ้นให้สามเณรมีความต้องการที่จะบวชเรียนในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และยังมีวิชาชีพติดตัวเมื่อต้องลาสิกขาต่อไปในอนาคต

4) ส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างในสังคม โดยโรงเรียนสามารถที่จะเพิ่มกิจกรรมที่ให้สามเณรมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับเด็กหรือเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่แตกต่างหลากหลาย เช่น เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่างๆ ก็จะทำให้สามเณรมีความเข้าใจถึงความแตกต่างและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม

5) ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในชุมชนโดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมจิตอาสาทั้งในโรงเรียน วัด หรือชุมชนโดยรอบ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในด้านจิตอาสา รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มสามเณรด้วยกันเอง วัด และฆราวาสในชุมชนโดยรอบ ซึ่งการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองในด้านจิตอาสาหรือการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้สามเณรมีทุนชีวิตที่ดีขึ้น

6) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง โดยโรงเรียนและครอบครัวควรที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ รวมถึงแนะนำวิธีการในการปฏิเสธเพื่อนในกรณี que เพื่อนชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยง โดยอาจสร้างสถานการณ์สมมติต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสามเณรหรือเยาวชนทั่วไปในการเรียนรู้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นกับตนเองแล้วจะปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ได้อย่างไร

7) ให้ความสำคัญกับกระบวนการดูแลเด็กและเยาวชนในครอบครัว โดยการเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในด้านการดูแลบุตรหลาน โดยเฉพาะพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้สามารถดูแลเด็กให้รู้สึกถึงความปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัว เกิดครอบครัวที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีส่วนร่วมของญาติพี่น้องหรือชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและมีกระบวนการที่

จะปกป้องเด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ปลอดภัยให้สามารถมีที่พึ่งพิงหรือสร้างความรู้สึกลดภัยให้กับเด็กและเยาวชนได้

8) ให้ความสำคัญกับกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในสังคม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ดูแลต้องให้ความสนใจกับกลุ่มเด็กเหล่านี้ให้มากขึ้นในมิติต่างๆ โดยส่งเสริมกิจกรรมที่มุ่งเน้นแนวคิดเชิงบวกเพื่อสร้างพลังตัวตน ซึ่งเป็นพลังแกนหลักที่สำคัญของการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นพลังที่เกิดขึ้นจากตัวตนของเด็กเอง รวมถึงพลังชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สร้างเสริมความเอื้ออาทรเพื่อสร้างพลังเชิงบวกที่จะทำให้เกิดแรงหนุนที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถเข้าสู่ชุมชนและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นสุข ซึ่งพลังต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองในเชิงบวกได้มากขึ้นต่อไป

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ก
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย	1
1. บทนำ	1
2. ข้อมูลพื้นฐาน การบวช และบริบททางสังคมของสามเณร	3
3. ทุนชีวิตของสามเณร	7
4. ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย	15
5. บทสรุป: ทุนชีวิตสามเณรและเยาวชนไทย	20
6. ข้อเสนอสำหรับการเสริมสร้างทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย	27
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก ก	34
ภาคผนวก ข	36

สารบัญตาราง

ตาราง 1	นิยามของคำว่า “ชุมชน” ในมุมมองของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	5
ตาราง 2	คำร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและรายพลัง 5 ด้านของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	8
ตาราง 3	ทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุด 5 อันดับแรก	11
ตาราง 4	ทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด 5 อันดับแรก	12
ตาราง 5	จำนวนของสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต (ทุนชีวิตมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 60)	13
ตาราง 6	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย	19
ตาราง 7	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในกลุ่มการศึกษาทางเลือก 5 ประเภท	20
ตาราง ผ-1	ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	36
ตาราง ผ-2	ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	38
ตาราง ผ-3	ระยะเวลา เหตุผล และผู้ที่ตัดสินใจให้เข้ามาบวชเรียนของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	39
ตาราง ผ-4	การกลับพื้นที่ภูมิลำเนาเดิมของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	40
ตาราง ผ-5	ความคิดเห็นต่อการบวชเรียนและการวางแผนชีวิตในอนาคตของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	41
ตาราง ผ-6	คำร้อยละของคะแนนทุนชีวิต 48 ตัวชี้วัดของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.	42

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง ผ-7	ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียน ก.	45
ตาราง ผ-8	ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียน ข.	46
ตาราง ผ-9	ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.	47
ตาราง ผ-10	อายุเฉลี่ยของสามเณรที่ผ่าน/ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลัง	48
ตาราง ผ-11	ร้อยละของสามเณรที่ผ่าน/ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจำแนกตามคุณลักษณะทาง สังคมเศรษฐกิจของสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.	48
ตาราง ผ-12	ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตาม คุณลักษณะของสามเณรโรงเรียน ก.	50
ตาราง ผ-13	ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตาม คุณลักษณะของสามเณรโรงเรียน ข.	50
ตาราง ผ-14	ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตาม คุณลักษณะของสามเณรโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.	51
ตาราง ผ-15	การทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างสามเณรโรงเรียน ก. และสามเณรโรงเรียน ข.	52

ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

วรลักษณ์ หิมะกลัส

สุริยเดว ทรีปาตี

1. บทนำ

“ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย” (Life assets หรือ Developmental assets)¹ เป็นปัจจัยสร้างหรือเป็นปัจจัยเชิงบวกทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็กและเยาวชน เป็นผลมาจากการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งภายในตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หรือชุมชน โดยจะส่งผลให้กับเด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีสุขภาวะที่ยั่งยืน (สุริยเดว ทรีปาตี, 2554)

การเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นอย่างมากเพราะมีส่วนช่วยให้เยาวชนครอบครัว และสังคมเกิดภูมิคุ้มกันที่แข็งแรง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนมีพลังในการปรับตัวและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอก หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการสร้างคุณลักษณะที่ดี โดยได้มีการพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณลักษณะที่ดีของเยาวชน (positive youth development; PYD) ที่เชื่อมโยงการพัฒนาพฤติกรรมในหลายๆ มิติ ซึ่งได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย โดยมีการศึกษาที่ใช้แบบประเมินดังกล่าวและพบความสัมพันธ์ว่ายิ่งเด็กหรือวัยรุ่นมีค่าดัชนีชี้วัดคุณลักษณะที่ดีมากเท่าใด โอกาสที่วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ จะน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สารเสพติด พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง หรือการมีเพศสัมพันธ์ ในขณะเดียวกันพฤติกรรมที่ดีก็จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การประสบความสำเร็จในการเรียน การมีวินัยในตนเอง พฤติกรรมเอื้อประโยชน์แก่สังคม เป็นต้น (Murphey, et al., 2004; Jellicic, et al., 2007; Schmid, et al., 2011; Holsen, et al., 2017; Wium, et al., 2019) นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาในครอบครัว การหย่าร้าง หรือกรณีที่พ่อ/แม่ หรือทั้งคู่เสียชีวิตมีผลทำให้ค่าดัชนีชี้วัดมีค่าต่ำกว่าเด็กหรือเยาวชนกลุ่มอื่น (Jellicic, et al., 2007; Mackova, 2019)

¹ คำว่า Life assets สุริยเดว ทรีปาตี ได้แปลคำนี้ว่า “ต้นทุนชีวิต” แต่ในบทความนี้ผู้เขียนขอใช้คำว่า “ทุนชีวิต” เพื่อให้ได้ความหมายตรงกับคำว่าสินทรัพย์ (Assets) หรือคำว่า Capital หรือ “ทุน” ซึ่งเป็นทุนพื้นฐานหรือสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นตัวตนของเด็กและเยาวชน และไม่ให้สับสนกับคำว่า Cost ที่เป็น “ต้นทุน” หรือค่าใช้จ่าย

สำหรับประเทศไทย แนวคิดเรื่องทุนชีวิตได้รับการพัฒนาโดย สุริยเดว ทรีปาตี ซึ่งได้พัฒนาแบบประเมินทุนชีวิตฉบับเยาวชนให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทย เป็นการสำรวจทั้งที่เป็นต้นทุนภายในและต้นทุนภายนอกของตัวเยาวชนเอง ประกอบด้วยตัวชี้วัด 48 ตัวชี้วัด ใน 5 พลัง คือ พลังตัวตน (15 ข้อ) พลังครอบครัว (8 ข้อ) พลังสร้างปัญญา (11 ข้อ) พลังเพื่อนและกิจกรรม (6 ข้อ) และพลังชุมชน (8 ข้อ) (สุริยเดว ทรีปาตี, 2560) (รายละเอียดในภาคผนวก ก)

เครื่องมือวัดทุนชีวิตของเยาวชนไทยที่พัฒนาขึ้นมาจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นตัวชี้วัดเพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวังกลุ่มเยาวชนจากสภาพแวดล้อมและปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผลจากการวัดทุนชีวิตของเยาวชนจะทำให้ทราบถึงจุดอ่อนของทุนชีวิตของเยาวชนในด้านต่างๆ และนำไปสู่การพัฒนาหรือเสริมสร้างต้นตุนั้น โดยอาศัยกิจกรรมที่ตรงกับการพัฒนาทุนชีวิตตามที่ต้องการ

การศึกษาทุนชีวิตของเยาวชนไทยที่พัฒนาขึ้นโดย สุริยเดว ทรีปาตี ได้มีการนำไปศึกษาในเยาวชนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเยาวชนทั่วไป (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2556; มาลีวัล เลิศสาครศิริ, 2557; ศิริรัตน์ ไชยชาญพันธ์ และ ศักดิ์ภัทร พวงคต, 2557; ธันวรุจน์ บุรณสุขสกุล, 2558; สุวรรณา คุณดิลกณัฐธสา, 2560) กลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิชาการ (นราทิพย์ ศรีจันทร์อินทร์ และคณะ, 2557) กลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง (Sukhonthapirom Na Pattalung, 2011) กลุ่มเยาวชนด้อยโอกาส (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในฐานะของสมณเพศ ที่บวชเข้ามาบวชสามเณรเพื่อเรียนในโรงเรียนที่ให้การศึกษาเฉพาะ มีระบบการศึกษาทั้งปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี สามัญศึกษา และสายวิชาชีพเพื่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมหลังนักเรียนจบการศึกษาและสาสิกขาบท ซึ่งสามเณรที่บวชเรียนเหล่านี้มักเป็นเด็กและเยาวชนชายที่มีพื้นฐานของความยากจน เป็นกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสในสังคม และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ ซึ่งการมาบวชเรียนทำให้ได้รับโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน และในอนาคตกลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นการทำความเข้าใจและรับทราบถึงทุนชีวิตของสามเณรเหล่านี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างทุนชีวิตที่ดีและเหมาะสม ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เพื่อให้สามเณรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

การศึกษานี้จึงเป็นการนำเสนอทุนชีวิตของสามเณรใน 2 พื้นที่ ได้แก่ โรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. นอกจากนี้ บทความจะได้นำเสนอการเปรียบเทียบทุนชีวิตของเยาวชนที่เป็นสามเณรกับทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยกลุ่มอื่นๆ ที่ได้เคยมีการศึกษามาก่อนหน้า

ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน รายงานชิ้นนี้จึงเริ่มต้นด้วยการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. เพื่อให้เห็นถึงคุณลักษณะทางประชากร การตัดสินใจ และบริบททางสังคม จากนั้นจะเป็นการนำเสนอทุนชีวิตของสามเณรใน 2 พื้นที่ และตามด้วยการนำเสนอทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยกลุ่มอื่นๆ ที่ได้เคยมีการศึกษามาก่อนหน้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเหมือนหรือแตกต่างกันในเยาวชนแต่ละกลุ่ม และสุดท้ายเป็นการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างทุนชีวิตที่ดีและเหมาะสมต่อไป

2. ข้อมูลพื้นฐาน การบวช และบริบททางสังคมของสามเณร

การวิเคราะห์ทุนชีวิตของสามเณรที่บวชเรียนในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบสำรวจทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (ฉบับเยาวชน) สำหรับช่วงอายุ 12 – 25 ปี ที่พัฒนาโดย สุริยเดว ทรีปาตี ในกลุ่มสามเณรทั้งหมดที่บวชเรียน ณ โรงเรียน ก. จำนวน 302 รูป และกลุ่มตัวอย่างจากสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ข. จำนวน 320 รูป² ที่มีความสนใจและยินดีตอบแบบสอบถาม รวมสามเณรทั้งหมด 622 รูป ซึ่งสามเณรทั้งหมดกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 และดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนกันยายนถึงตุลาคม 2562

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม

จากจำนวนสามเณรทั้งหมด 622 รูป มากกว่าครึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี (ร้อยละ 62.38) ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมต้นของโรงเรียน และส่วนใหญ่สามเณรเหล่านี้จะเข้ามาบวชเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นสามเณรมากกว่าครึ่งจึงมีพรรษาในการบวชมาแล้ว 1 – 3 พรรษา โดยมีสามเณรที่มีพรรษามากที่สุดคือ 9 พรรษา ทั้งนี้สามเณรในพื้นที่จังหวัด ก. และ ข. มีช่วงอายุ ระดับชั้น และพรรษาบวช ในลักษณะเดียวกับในภาพรวมทั้งหมด (ตาราง ผ-1 ในภาคผนวก)

อย่างไรก็ตามจะพบว่ากลุ่มสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ก. ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้เข้ามาบวชเรียนตั้งแต่นั้นเมื่อสอบถามถึงชาติพันธุ์ พบว่ามากกว่า 4 ใน 5 ของสามเณรทั้งหมดมีชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ร้อยละ 83.11) รองลงมาคือไทยพื้นราบและชาติพันธุ์ม้ง ในขณะที่สามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ข. จะเป็นชาวไทยพื้นราบมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น (ร้อยละ 74.06)

² ประกอบด้วยสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ขก. จำนวน 187 รูป โรงเรียน ขข. จำนวน 84 รูป และโรงเรียน ขค. จำนวน 49 รูป

ในด้านครอบครัว เกือบ 3 ใน 4 ของสามเณรทั้งหมด บิดาและมารดาอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 72.99) มีเพียงร้อยละ 20.58 ที่ระบุว่าบิดามารดาแยกกันอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแยกรายจังหวัดจะพบว่าสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ก. จะมีสัดส่วนของสามเณรที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมากกว่าเมื่อเทียบกับสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ข. (ร้อยละ 87.09 และ 59.69 ตามลำดับ) โดยสามเณรที่ศึกษาในโรงเรียน ข. จะมีสัดส่วนของบิดามารดาแยกกันอยู่มากกว่า (ร้อยละ 33.13) ทั้งนี้สามเณรจะระบุว่าผู้ปกครองในปัจจุบันคือบิดาหรือมารดามากที่สุด (ร้อยละ 55.63) รองลงมาคือพระผู้ใหญ่ (ร้อยละ 37.94) โดยสามเณรในทั้ง 2 พื้นที่จะระบุถึงผู้ปกครองในลักษณะเดียวกับภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากสามเณรส่วนหนึ่งเมื่อมาบวชเรียนที่วัดแล้วผู้ที่อยู่ในฐานะของผู้ปกครองคือ “พระผู้ใหญ่” ซึ่งจะเป็นผู้ดูแลสามเณรซึ่งอยู่ประจำที่วัดเพื่อการศึกษาเล่าเรียน จึงทำให้สามเณรส่วนหนึ่งซึ่งได้บวชเรียนที่วัดมานานจะระบุว่า “พระผู้ใหญ่” เป็นผู้ปกครองของตน ในขณะที่สามเณรซึ่งได้เข้ามาบวชเรียนไม่นานจะระบุว่าผู้ปกครองคือ “บิดาหรือมารดา” มากกว่า

เมื่อพิจารณาถึงพี่น้องที่พ่อแม่ของสามเณรยังต้องส่งเสียเลี้ยงดู (รวมตัวสามเณร) สามเณรประมาณ 1 ใน 3 ระบุว่ามีจำนวน 2 คน โดยเฉพาะในกลุ่มสามเณรจากจังหวัด ข. ในขณะที่สามเณรที่ศึกษาในจังหวัด ก. จะระบุว่าพ่อแม่ต้องส่งเสียเลี้ยงดูบุตรจำนวน 3 – 4 คน มากที่สุด และสามเณรที่ศึกษาในทั้ง 2 จังหวัด ส่วนใหญ่ต่างอยู่ร่วมกับบิดาและมารดาก่อนที่จะมาบวชเรียน แต่สำหรับสามเณรในจังหวัด ข. จะพบว่ามีสัดส่วนที่ระบุว่าอยู่เพียงลำพังกับมารดาหรืออยู่กับญาติผู้ใหญ่/ผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดาในสัดส่วนที่มากกว่าสามเณรในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะสอดคล้องกับสภาพของบิดามารดาที่แยกกันอยู่ของสามเณรกลุ่มนี้ (ตาราง ผ-2 ในภาคผนวก) และสำหรับสามเณรที่ระบุว่าทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิตแล้วนั้นระบุว่าอยู่อาศัยกับพี่สาวของตนเองก่อนมาบวชเรียน

2.2 การบวชเรียนที่โรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.

การมาบวชเรียนที่โรงเรียนของสามเณร พบว่ามีระยะเวลาของการมาบวชเรียนมากที่สุดในช่วง 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี (ร้อยละ 47.27) โดยเฉพาะสามเณรจากโรงเรียน ข. ที่มากกว่าครึ่งมีระยะเวลาบวชเรียนในช่วงเวลาดังกล่าว ในขณะที่สามเณรจากโรงเรียน ก. มีสัดส่วนที่น้อยกว่าเพียงประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น โดยมีสามเณรอีกร้อยละ 21.19 ที่ระบุว่าบวชเรียนมาไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นสามเณรบวชใหม่ซึ่งกำลังอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ โดยสาเหตุที่มาบวชเรียนนั้นสามเณรประมาณครึ่งหนึ่งให้เหตุผลว่าเพราะพ่อแม่ต้องการให้เป็นคนดีมีศีลธรรม (ร้อยละ 49.36) ในขณะที่อีกมากกว่า 1 ใน 3 ระบุเหตุผลเพราะฐานะยากจนไม่มีเงินเรียนตามระบบปกติ (ร้อยละ 38.91) โดยสามเณรจากทั้ง 2 จังหวัดต่างระบุเหตุผลของการมาบวชเรียนในลักษณะเดียวกันในภาพรวม นอกจากเหตุผลหลักข้างต้นแล้วยังมีประเด็นอื่น เช่น พ่อแม่มีลูกมาก ไม่มีพ่อแม่ญาติพี่น้อง พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเนื่องจากต้องทำงาน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสามแฉกรระบุว่าตนเองเป็นผู้ที่ตัดสินใจมาบวชเรียนเองถึงเกือบ 2 ใน 3 ของจำนวนสามแฉกรทั้งหมด และไม่ว่าจะเป็นสามแฉกรในจังหวัด ก. หรือจังหวัด ข. ต่างระบุถึงการตัดสินใจด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกัน ส่วนบิดามารดาก็มีส่วนในการตัดสินใจให้มาบวชเรียนบ้าง แต่ไม่มากเท่ากับการตัดสินใจด้วยตนเอง (ตาราง ผ-3 ในภาคผนวก)

สำหรับในระหว่างการบวชเรียน สามแฉกรส่วนใหญ่ได้กลับบ้านไปยังภูมิลำเนาเดิมของตนเอง (ร้อยละ 89.39) โดยบางส่วนที่ระบุว่าไม่ได้กลับเลยนั้นส่วนหนึ่งเนื่องจากเป็นสามแฉกรบวชใหม่ที่เพิ่งบวชได้เพียง 6 เดือนหรือน้อยกว่าซึ่งเป็นสามแฉกรที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างไรก็ตามจำนวนครั้งที่กลับบ้านของสามแฉกรใน 2 พื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยสามแฉกรในโรงเรียน ก. จะกลับบ้านเฉลี่ย 1 - 2 ครั้งต่อปีมากที่สุด (ร้อยละ 60.08) ในขณะที่สามแฉกรในโรงเรียน ข. จะกลับบ้านบ่อยครั้งกว่า (มากกว่า 3 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 46.86) แต่สามแฉกรในทั้ง 2 พื้นที่ เมื่อกลับบ้านสามแฉกรจะกลับไปอยู่กับบิดาและมารดามากที่สุด (ร้อยละ 77.38 และ 58.44 ตามลำดับ) ทั้งนี้สามแฉกรในจังหวัด ข. จะมีสัดส่วนที่ระบุว่าอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองที่ไม่ใช่บิดามารดามากกว่า ซึ่งส่วนนี้อาจจัดด้วยสาเหตุที่สามแฉกรกลุ่มนี้บิดามารดาแยกกันอยู่ ทำให้เมื่อกลับบ้านจึงต้องอาศัยอยู่กับบุคคลอื่น นอกจากการกลับไปอยู่กับครอบครัวแล้วกลุ่มตัวอย่างสามแฉกรบางส่วนได้ระบุว่าได้กลับบ้านแต่ไปจำวัดในหมู่บ้านของตนไม่ได้พักอยู่ร่วมกับครอบครัว (ตาราง ผ-4 ในภาคผนวก)

อย่างไรก็ตามการมาบวชเรียนที่โรงเรียน ก. หรือ โรงเรียน ข. สามแฉกรเกือบทั้งหมดในทั้ง 2 โรงเรียนยังคงให้นิยามคำว่า “ชุมชน” ของตนเองนั้น คือ หมู่บ้านที่ตนเองเคยอยู่ ซึ่งแสดงถึงความผูกพันกับครอบครัวแม้จะต้องมาอยู่ประจำที่โรงเรียนก็ตาม (ตาราง 1)

ตาราง 1 นิยามของคำว่า “ชุมชน” ในมุมมองของสามแฉกรในโรงเรียน ก. และสามแฉกรในโรงเรียน ข.

นิยามคำว่า “ชุมชน”	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
หมู่บ้านที่สามแฉกรเคยอยู่	254	84.11	288	90.00
วัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน	46	15.23	31	9.69
อื่นๆ	2	0.66	1	0.31
รวม	302	100.00	320	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

2.3 ความคาดหวังและการวางแผนชีวิตในอนาคต

ความคิดเห็นของสามแฉกรในทั้ง 2 พื้นที่ต่อการบวชเรียนพบว่าสามแฉกรจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งคาดว่าจะบวชเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 63.67) ส่วนสามแฉกรที่ไม่ได้คิดว่าจะ

บวชเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีกจำนวน 296 รูป คาดว่าจะบวชเรียนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด (ร้อยละ 82.30) และในจำนวนนี้บางส่วนยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับอนาคตในการบวชเรียน โดยสามเณรจากทั้ง 2 จังหวัดมีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกับภาพรวมทั้งหมด (ตาราง ผ-5 ในภาคผนวก)

สำหรับแผนการชีวิตในอนาคตหลังจากบวชเรียนจนจบระดับชั้นที่สูงที่สุดแล้ว พบว่าสามเณรต้องการที่จะลาสิกขาและเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมากที่สุด (ร้อยละ 55.47) รองลงมาคือการบวชเรียนต่อไปจนถึงระดับอุดมศึกษา (ร้อยละ 20.5) และการลาสิกขาแล้วไปประกอบอาชีพทางโลก (ร้อยละ 16.40) และอีกบางส่วนยังไม่มีแผนชีวิตในอนาคต แม้ว่าสามเณรจากทั้ง 2 จังหวัดมีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกับภาพรวมที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่จะพบว่าสามเณรในโรงเรียน ข. มีสัดส่วนของสามเณรที่ต้องการศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นแต่จะลาสิกขาจากสมณเพศก่อนมากกว่าสามเณรในโรงเรียน ก. โดยสามเณรในจังหวัด ก. มีสัดส่วนที่ต้องการจะบวชเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่า

เมื่อสอบถามสามเณรเกี่ยวกับความคิดที่ว่าหากไม่ได้มาบวชเรียนอย่างในปัจจุบัน คาดว่าจะทำอะไร พบว่าสามเณรมากกว่า 3 ใน 4 คิดว่าจะเรียนในระบบการศึกษาปกติ (ร้อยละ 78.46) รองลงมาคือช่วยครอบครัวทำงานในภูมิลำเนาเดิม (ร้อยละ 13.67) ซึ่งสามเณรทั้งจังหวัด ก. และจังหวัด ข. ต่างมีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกับภาพรวม อย่างไรก็ตามมีสามเณรที่ระบุว่าหากไม่ได้มาบวชเรียนในปัจจุบันคงจะกลายเป็น “ขี้ยา” หรือผู้ที่ติดสารเสพติดก็ได้ แสดงให้เห็นว่าที่สามเณรได้มีโอกาสเข้ามาบวชเรียน ได้ช่วยให้เยาวชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นแทนที่จะต้องออกจากระบบการศึกษาไปเนื่องจากความยากจนหรือเหตุผลอื่นๆ

นอกจากนี้ สามเณรยังได้กล่าวถึงความฝันในอนาคต ซึ่งต่างมีความฝันที่แตกต่างกันไป โดยพบว่าสามเณรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความฝันเกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากที่สุด โดยเฉพาะอาชีพทหาร ครู นักกีฬาโดยเฉพาะนักฟุตบอล ช่างฝีมือ รวมถึงการเป็นเกษตรกรที่เป็นการสานต่องานของครอบครัว อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจคือมีสามเณรบางรูปที่อธิบายถึงความฝันที่ต้องการกลับไปเป็นครูเพื่อสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้กับเด็กในหมู่บ้านของตนเอง การได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงการได้กลับไปเลี้ยงดูครอบครัวหรือพ่อแม่ ซึ่งสะท้อนได้ว่าสามเณรเหล่านี้ต่างมีความฝันที่ต้องการพัฒนาตนเองในอนาคตรวมถึงมีจิตใจที่ต้องการจะกลับไปยังบ้านเกิดของตนเอง

อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามถึงความกลัวในชีวิตภายภาคหน้าพบว่ามีคำตอบที่หลากหลาย โดยเฉพาะประเด็นสัพเพหระทั่วไป เช่น กลัวผี กลัวสัตว์ต่างๆ กลัวโลกแตก ฯลฯ ซึ่งบางกรณีสะท้อนว่าเป็นการตอบแบบสนุกๆ โดยไม่ได้คิดอะไรซึ่งถึงแม้จะอยู่ในเพศสมณะ แต่ด้วยความเป็นเด็กยังคง

ทำให้มีการตอบในลักษณะที่ไม่ได้คิดอะไรมากนัก แต่หากพิจารณาถึงคำตอบอื่นๆ จะพบว่าสามเณรกลัวเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในชีวิตหรือกลัวที่จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในสิ่งที่คิดฝันเอาไว้ได้ รองลงมาคือกลัวการพลัดพรากโดยเฉพาะการพลัดพรากจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องที่ต้องเสียชีวิตไปก่อน รวมถึงความกลัวที่จะต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้อยู่กับครอบครัวพร้อมหน้ากัน ซึ่งสะท้อนว่าสำหรับกลุ่มสามเณรซึ่งยังเป็นเด็กและต้องมาอยู่ห่างไกลจากครอบครัวทำให้มีความรู้สึกในประเด็นของการพลัดพรากและกลัวที่จะไม่ได้พบพ่อแม่ญาติพี่น้องอีก นอกจากนี้สามเณรยังระบุถึงความกลัวเกี่ยวกับการเรียน การทำงานและรายได้ในอนาคต โดยในเรื่องของการเรียนมักเป็นความกังวลเกี่ยวกับการเรียนไม่จบ การไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนการทำงานจะเป็นความกังวลเกี่ยวกับการไม่มีงานทำและไม่มีรายได้ และประเด็นสุดท้ายที่สามเณรระบุว่ามีความกลัวในชีวิตคือกลัวความตายหรือการบาดเจ็บและความทุกข์ในชีวิต อย่างไรก็ตามมีสามเณรที่ระบุว่าไม่มีความกลัวในอนาคต เพราะทุกอย่างขึ้นอยู่กับเวรกรรม มีทุกข์บ้างสุขบ้าง รวมถึงไม่สามารถที่จะกำหนดอนาคตได้ดังนั้นควรยอมรับว่าอะไรจะเกิดก็ต้องเกิด

3. ทุนชีวิตของสามเณร

3.1 ทุนชีวิต

สามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. ในภาพรวมผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตโดยมีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมเท่ากับ 63.65 และอยู่ในเกณฑ์ปานกลางทั้ง 5 พลัง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ พลังสร้างปัญญา (ร้อยละ 64.10) พลังตัวตน (ร้อยละ 63.88) พลังชุมชน (ร้อยละ 63.49) พลังครอบครัว (ร้อยละ 63.46) และ พลังเพื่อนและกิจกรรม (ร้อยละ 62.72) (ตาราง 2 และตาราง ผ-6 ในภาคผนวก)

ทั้งนี้สามเณรจากโรงเรียน ข. มีค่าเฉลี่ยทุนชีวิตที่มากกว่าสามเณรจากโรงเรียน ก. (ร้อยละ 64.72 และ 62.52 ตามลำดับ) และมีค่าเฉลี่ยที่มากกว่าในเกือบทุกพลัง ยกเว้นพลังครอบครัวที่สามเณรจากจังหวัด ข. มีค่าเฉลี่ยทุนชีวิตที่น้อยกว่าสามเณรจากจังหวัด ก. (ร้อยละ 58.57 และ 68.64 ตามลำดับ) และเป็นทุนชีวิตเพียงด้านเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่วนพลังด้านอื่นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สำหรับสามเณรในโรงเรียน ก. ไม่ผ่านเกณฑ์ในด้านพลังเพื่อนและกิจกรรม (ร้อยละ 58.89) ส่วนพลังด้านอื่นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตของสามเณรใน 2 พื้นที่ พบว่ามีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ในทุกพลัง (ตาราง 2)

ตาราง 2 ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและรายพลัง ของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.

ทุนชีวิต	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.		รวม	
	คะแนน (ร้อยละ)	ระดับ	คะแนน (ร้อยละ)	ระดับ	คะแนน (ร้อยละ)	ระดับ
ภาพรวม*	62.52	ปานกลาง	64.72	ปานกลาง	63.65	ปานกลาง
พลังตัวตน**	61.69	ปานกลาง	65.94	ปานกลาง	63.88	ปานกลาง
พลังครอบครัว**	68.64	ปานกลาง	58.57	ไม่ผ่านเกณฑ์	63.46	ปานกลาง
พลังสร้างปัญญา**	61.69	ปานกลาง	66.37	ปานกลาง	64.10	ปานกลาง
พลังเพื่อนและกิจกรรม**	58.89	ไม่ผ่านเกณฑ์	66.34	ปานกลาง	62.72	ปานกลาง
พลังชุมชน*	61.81	ปานกลาง	65.08	ปานกลาง	63.49	ปานกลาง

หมายเหตุ: 1. ** นัยสำคัญทางสถิติ < 0.01, * นัยสำคัญทางสถิติ < 0.05

2. ตารางการทดสอบความแปรปรวนในภาคผนวกตาราง ผ-15

ที่มา: จากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาทุนชีวิตที่มีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตต่ำที่สุดหรือมีทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุด 5 อันดับแรก (ตาราง 3) พบว่ามีข้อที่ค่าคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ถึง 3 ใน 5 ข้อ และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุดคือ สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ร้อยละ 53.59)

โดยสามเณรในโรงเรียน ก. มีทุนชีวิตที่อ่อนแอมากที่สุด คือ สามเณร สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (ร้อยละ 48.12) และพลังสร้างปัญญามีจำนวนข้อมากที่สุด (3 ใน 5 ข้อ) ในขณะที่สามเณรในโรงเรียน ข. มีทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุดคือ สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ร้อยละ 48.54) และพลังครอบครัวมีจำนวนข้อมากที่สุด (3 ใน 5 ข้อ)

ส่วนทุนชีวิตที่มีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตมากที่สุดหรือมีทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด 5 อันดับแรก (ตาราง 4) พบว่าพลังสร้างปัญญามีจำนวนข้อมากที่สุด (3 ข้อจาก 5 ข้อ) โดยข้อที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดคือ สามเณร รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 67.63)

โดยสามเณรในโรงเรียน ก. มีทุนชีวิตที่เข้มแข็งในด้านพลังครอบครัวมากที่สุด และมีจำนวนข้อมากที่สุด (4 ใน 6 ข้อ) และเห็นได้ว่าสามเณรมีทุนชีวิตที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนที่อยู่ใน “ระดับดี” (ร้อยละ 70 – 80) เพียง 4 ข้อเท่านั้น คือ สามเณรได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (ร้อยละ 75.28) สามเณรมีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม

(ร้อยละ 73.62) สามเณรรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง (ร้อยละ 73.51) และสามารถรู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเอง (ร้อยละ 71.52) โดย 3 ข้อแรกอยู่ในพลังครอบครัวและข้อสุดท้ายอยู่ในพลังตัวตน

ในขณะที่สามเณรในโรงเรียน ข. จะมีทุนชีวิตที่เข้มแข็งในด้านพลังตัวตนมากที่สุด และมีจำนวนข้อมากที่สุด (4 ในข้อ 6 ข้อ) แต่ทุนชีวิตที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนที่อยู่ใน “ระดับดี” (ร้อยละ 70 – 80) มีเพียง 3 ข้อเท่านั้น คือ สามเณรกล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้งจะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น (ร้อยละ 76.88) สามเณรพูดความจริงเสมอถึงแม้ว่าบางครั้งมันจะทำให้ยาก (ร้อยละ 71.67) และสามเณรทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน (ร้อยละ 71.35)

เมื่อพิจารณาทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกตามรายพลัง พบว่าสามเณรในโรงเรียน ก. พลังครอบครัวเป็นพลังด้านเดียวที่มีทุนชีวิตผ่านเกณฑ์ในทุกข้อ เพราะแม้ข้อที่มีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตต่ำสุดหรือเป็นข้อที่เป็นจุดอ่อนที่สุดของพลังแต่ยังมีค่าร้อยละของคะแนนที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต ในขณะที่อีก 4 พลังในข้อที่เป็นจุดอ่อนนั้นไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต โดยเฉพาะพลังสร้างปัญญาที่มีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตต่ำที่สุด (ร้อยละ 48.12) แสดงว่าสำหรับสามเณรแล้วครอบครัวเป็นพลังที่ทำให้มีความเข้มแข็งและยังสะท้อนว่าสามเณรส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่อบอุ่น แต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือในด้านการเรียนการสอน (ตาราง ผ-7)

สำหรับสามเณรในโรงเรียน ข. พลังสร้างปัญญาและพลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังที่มีทุนชีวิตผ่านเกณฑ์ในทุกข้อ ในขณะที่อีก 3 พลังโดยเฉพาะพลังตัวตนที่มีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตต่ำที่สุด (ร้อยละ 48.54) แสดงว่าสำหรับสามเณรในโรงเรียน ข. เพื่อนและกิจกรรมที่สามเณรได้มีปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียนเป็นพลังที่มีความเข้มแข็ง แต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือพลังตัวตนที่เป็นพลังซึ่งสร้างคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตของตนเอง (ตาราง ผ-8)

3.2 ทุนชีวิตกับคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมบางประการ

ในส่วนนี้จะเป็นการพิจารณาทุนชีวิตกับคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมบางประการเพื่อให้เห็นภาพความแตกต่างของทุนชีวิตในคุณลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น

โดยจากคะแนนทุนชีวิตของสามเณร หากแยกสามเณรเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต (ค่าคะแนนมากกว่าร้อยละ 60) และกลุ่มสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต พบว่าสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตหรือมีค่าเฉลี่ยทุนชีวิตน้อยกว่าร้อยละ 60 มีสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสามเณรทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านพลังครอบครัวที่มีสามเณรถึงเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่ผ่าน

เกณฑ์ (ร้อยละ 46.14) (ตาราง 5) และสามเณรจากโรงเรียน ก. มีสัดส่วนของสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตมากกว่าสามเณรจากโรงเรียน ข. (ร้อยละ 41.06 และ 35.00 ตามลำดับ) โดยสามเณรจากโรงเรียน ก. มีสัดส่วนของของสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตมากที่สุดในด้านพลังชุมชน (ร้อยละ 47.35) ในขณะที่สามเณรจากโรงเรียน ข. มีสัดส่วนสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์มากที่สุดในด้านพลังครอบครัว (ร้อยละ 59.06)

ตาราง 3 ทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุด 5 อันดับแรก

โรงเรียน ก. (n = 302)	โรงเรียน ข. (n = 320)	รวม (n = 622)
- 34. สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (สร้างปัญญา: 48.12)	- 10. สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ตัวตน: 48.54)	- 10. สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ตัวตน: 53.59)
- 30. สามเณร ทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน (สร้างปัญญา: 52.54)	- 16. สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (ครอบครัว: 51.56)	- 34. สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (สร้างปัญญา: 58.15)
- 3. สามเณร กล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้งจะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น (ตัวตน: 52.87)	- 19. สามเณร รู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง (ครอบครัว: 51.56)	- 32. สามเณร อ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ (สร้างปัญญา: 59.43)
- 37. สามเณร ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ (เพื่อนและกิจกรรม: 53.42)	- 21. สามเณร มีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม (ครอบครัว: 56.15)	- 14. สามเณร มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจน (ตัวตน: 60.29)
- 32. สามเณร อ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ (สร้างปัญญา: 53.64)	- 15. สามเณร รู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเอง (ตัวตน: 57.71)	- 37. สามเณร ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ (เพื่อนและกิจกรรม: 60.77)

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง 4 ทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด 5 อันดับแรก

โรงเรียน ก. (n = 302)	โรงเรียน ข. (n = 320)	รวม (n = 622)
- 16. สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (ครอบครัว: 75.28)	- 3. สามเณร กล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้งจะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น (ตัวตน: 76.88)	- 25. สามเณร รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา (สร้างปัญญา: 67.63)
- 21. สามเณร มีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม (ครอบครัว: 73.62)	- 4. สามเณร พุดความจริงเสมอถึงแม้ว่าบางครั้งมันจะทำได้ยาก (ตัวตน: 71.67)	- 6. สามเณร ยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี (ตัวตน: 67.58)
- 19. สามเณร รู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง (ครอบครัว: 73.51)	- 30. สามเณร ทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน (สร้างปัญญา: 71.35)	- 24. สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี (สร้างปัญญา: 67.10)
- 15. สามเณร รู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเอง (ตัวตน: 71.52)	- 39. สามเณร และเพื่อนชวนกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นประจำ (เพื่อนและกิจกรรม: 69.90)	- 26. สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม (สร้างปัญญา: 66.93)
- 18. สามเณร มีผู้ปกครองที่ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือด้านการเรียนรู้ (ครอบครัว: 69.43)	- 11. สามเณร พยายามแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญามากกว่าอารมณ์ (ไม่ใช้ความรุนแรง) (ตัวตน: 69.69)	- 1. สามเณร เชื่อว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก (ตัวตน: 66.77)
- 26. สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม (สร้างปัญญา: 69.43)	- 12. สามเณร สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ เช่น ควบคุมอารมณ์เวลาโกรธได้ดีเมื่อเกิดการโต้เถียงหรือขัดแย้ง (ตัวตน: 69.69)	

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง 5 จำนวนของสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต (ทุนชีวิตมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 60)

ทุนชีวิต	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.		รวม	
	จำนวน (n = 302)	ร้อยละ	จำนวน (n = 320)	ร้อยละ	จำนวน (n = 622)	ร้อยละ
ภาพรวม	124	41.06	112	35.00	236	37.94
พลังตัวตน	140	46.36	119	37.19	259	41.64
พลังครอบครัว	98	32.45	189	59.06	287	46.14
พลังสร้างปัญญา	123	40.73	102	31.88	225	36.17
พลังเพื่อนและกิจกรรม	142	47.02	101	31.56	243	39.07
พลังชุมชน	143	47.35	126	39.38	269	43.25

ที่มา: จากการคำนวณ

อายุ พรรษาบวช และระดับชั้นเรียนที่มากขึ้น ทุนชีวิตก็มากขึ้น

เมื่อพิจารณาทุนชีวิตจำแนกตามคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากร พบว่าสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะมีอายุไม่เกิน 15 ปีมากกว่าสามเณรที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 43.04 และ 29.49 ตามลำดับ) และพรรษาบวช 1 พรรษามากที่สุด (ร้อยละ 56.16) ดังนั้นสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตมากกว่าครึ่งจึงเป็นสามเณรที่บวชเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 43.14) แต่ความเป็นชาติพันธุ์พบว่ากลุ่มสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์นั้นไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก (ตาราง ผ-11 ในภาคผนวก) และสำหรับสามเณรในทั้ง 2 โรงเรียนก็พบว่ามีความคุณลักษณะคล้ายคลึงกับภาพรวม ซึ่งสะท้อนได้ว่าอายุที่มากขึ้นรวมถึงการบวชเรียนที่ยาวนานมากขึ้นทำให้สามเณรมีทุนชีวิตที่ดีขึ้นได้ หรืออาจด้วยสามเณรสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทในพื้นที่วัดได้มากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากสามเณรซึ่งมีพรรษาน้อยหรือเพิ่งบวชเรียนได้ไม่นานทำให้ยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทที่แตกต่างจากความเป็นอยู่หรือชุมชนเดิมที่เคยอยู่อาศัยได้

ครอบครัวพร้อมหน้า ทุนชีวิตมากขึ้น

ด้านครอบครัวพบว่าสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะมีครอบครัวที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกันมากกว่าสามเณรที่มีครอบครัวอยู่พร้อมหน้า (ร้อยละ 42.26 และ 36.34 ตามลำดับ) (ตาราง ผ-11 ในภาคผนวก) และในกรณีมารดาเสียชีวิตหรือทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิตพบว่าสามเณรไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตทั้งหมด จากสถานภาพบิดามารดาสะท้อนได้ว่าการมีครอบครัวที่พร้อมหน้าทำให้สามเณรมีทุนชีวิตที่ดีมากกว่าและหากเป็นกรณีที่ย่ำแย่ที่สุดคือกรณีที่ทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิตจะยิ่งทำให้มีผลกระทบต่อทุนชีวิตอย่างมาก ดังนั้นหากมีเยาวชนที่มีลักษณะครอบครัวไม่พร้อมหน้า

ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจต้องพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือหรือดูแลในเด็กหรือเยาวชนกลุ่มดังกล่าวอย่างเหมาะสม

สำหรับจำนวนพี่น้องพบว่าสามแฉกรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะมีแนวโน้มที่จำนวนพี่น้องที่พ่อแม่ยังต้องส่งเสียเลี้ยงดูมีจำนวนมากกว่าสามแฉกรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต ซึ่งสามแฉกรในโรงเรียน ก. มีลักษณะที่เหมือนกับในภาพรวม แต่สำหรับสามแฉกรในโรงเรียน ข. กลับมีลักษณะที่ตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามการมีลูกที่ยังต้องส่งเสียเลี้ยงดูเป็นจำนวนมากนั้นอาจทำให้ผู้เป็นพ่อแม่ต้องทำงานมากขึ้น มีเวลาในการดูแลลูกน้อยลง และอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวซึ่งมีลูกมากจำเป็นต้องส่งลูกของตนเองมาบวชเรียนเพื่อช่วยลดภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมถึงเป็นทางเลือกในการให้การศึกษาที่บุตรหลานได้

เป้าหมายและทัศนคติที่ดี ทุนชีวิตก็มากขึ้น

การมาบวชเรียนนั้นสามแฉกรย่อมมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นประเด็นฐานะทางเศรษฐกิจหรือความต้องการของพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกเป็นคนดี ทั้งนี้พบว่าเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้สามแฉกรมาบวชเรียนนั้นไม่ค่อยมีความแตกต่างกันในกลุ่มสามแฉกรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต (ตาราง ผ-11 ในภาคผนวก) แต่เมื่อสามแฉกรได้มาบวชเรียนแล้วสามแฉกรเหล่านี้ก็ได้มีการวางแผนชีวิตในอนาคตถึงการบวชเรียนจนจบระดับชั้นใด ซึ่งสามแฉกรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะพบว่าสามแฉกรกลุ่มนี้เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 44.69) ไม่คาดหวังว่าตนเองจะต้องเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่สามแฉกรที่ผ่านเกณฑ์จะคาดหวังว่าตนเองจะบวชเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มากกว่า (ร้อยละ 65.91) ซึ่งสามแฉกรในโรงเรียน ก. มีคุณลักษณะแบบเดียวกับภาพรวม แต่สำหรับสามแฉกรในโรงเรียน ข. ไม่พบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่มดังกล่าว

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงความฝันในอนาคตจะพบว่าส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าจะเป็นสามแฉกรที่ผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตต่างมีความฝันที่จะออกไปประกอบอาชีพมากที่สุด โดยเฉพาะอาชีพทหาร ครู ช่างฝีมือ รวมถึงนักกีฬาฟุตบอล และมีบางส่วนที่ต้องการกลับไปช่วยครอบครัวในการทำงานต่อไป แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือสามแฉกรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะระบุถึงการเรียนทั้งในระบบปกติหรือการบวชเรียนมากกว่าสามแฉกรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต และหากพิจารณาถึงคำตอบที่ได้จากสามแฉกรทั้ง 2 กลุ่มจะพบว่าสามแฉกรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะระบุถึงความฝันที่จะเป็นคนดี มีจิตอาสาช่วยคนยากไร้ การได้กลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ในขณะที่สามแฉกรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะไม่มีข้อความที่ระบุถึงความฝันดังกล่าวเลย

หากพิจารณาตั้งแต่ประเด็นของการบวชเรียน รวมถึงความฝันในอนาคตแล้วจะเห็นได้ว่าหากจะมองในแง่ของความตั้งใจในด้านการเรียนแล้วการมีเป้าหมายในด้านการเรียนไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่คิดฝัน

หรือเป็นสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตน่าจะเป็นทัศนคติที่ดีของเด็กในวัยเรียนที่จะสัมพันธ์กับการผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตได้ และยังเห็นได้ว่าทัศนคติที่ดีของสามเณรน่าจะเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตได้ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ในระหว่างการบวชเรียน สามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะไม่ได้กลับบ้านในระหว่างบวชเรียนมากกว่ากลุ่มที่กลับเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 42.42 และ 37.41 ตามลำดับ) ซึ่งจะตรงข้ามกับสามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตที่จะกลับบ้านในระหว่างบวชเรียนมากกว่า (ตาราง ผ-11 ในภาคผนวก)

จากทุนชีวิตกับคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของสามเณร หากนำค่าคะแนนทุนชีวิตมาเปรียบเทียบ นอกเหนือจากการจัดกลุ่มแค่การผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต พบว่าค่าคะแนนทุนชีวิตไม่แตกต่างกันมากนัก ไม่ว่าจะเป็นอายุ ชาติพันธุ์ สถานภาพบิดามารดา เหตุผลของการบวชเรียน หรือเป้าหมายของการบวชเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และค่าคะแนนที่ได้ก็จะมีค่าที่มากกว่าร้อยละ 60 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตาราง ผ-14 ในภาคผนวก) ดังนั้นในภาพรวมของสามเณรทั้งจากทั้ง 2 โรงเรียน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ไม่น่าจะมีผลทำต่อทุนชีวิต

4. ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

การประเมินทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยด้วยแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นโดยสุรียเดช ทริปาตี ซึ่งพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ได้มีการนำไปศึกษาในเยาวชนกลุ่มต่างๆ ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 8 – 25 ปี ซึ่งค่าของทุนชีวิตที่ได้ก็มีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของกลุ่มเยาวชนที่ศึกษา การประเมินทุนชีวิตในกลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วประเทศครั้งแรกได้ดำเนินการในปี 2552 ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ (สุรียเดช ทริปาตี และคณะ, 2556) เป็นการสำรวจข้อมูลนักเรียนอายุ 14-18 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2553 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12,200 คน กระจายใน 6 ภาคทั่วประเทศ และได้มีการสำรวจอีกครั้งในปี 2556 ในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 12 – 25 ปี จำนวน 15,980 คน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มนับได้ว่าเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษา

นอกจากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการศึกษาในระบบแล้ว คณะนักวิจัยของสุรียเดช ทริปาตี ยังได้ใช้แบบประเมินเพื่อศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิชาการ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมการอบรมคัดเลือกครั้งที่ 2 โครงการจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปแข่งขันคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2556 จำนวน 110 คน (นราทิพย์ ศรีจันทร์อินทร์ และคณะ, 2557) กลุ่มเด็กและ

เยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก ซึ่งเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาในโรงเรียนทางเลือกทั่วประเทศ จำนวน 630 คน (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, มปป) และกลุ่มวัยรุ่นตั้งครรรค์ อายุ 12 – 19 ปี ที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลศิริราช จำนวน 86 คน (Soontraprom et al., 2017)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาทุนชีวิตที่ได้นำแบบประเมินทุนชีวิตเด็กและเยาวชนของสุริยเดว ทรีปาตี เพื่อประเมินทุนชีวิตในเด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเด็กไทยก่อนเข้าวัยรุ่น (ธันวรุจน์ บุรณสุขสกุล, 2558) กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 12 ปี และ 18 ปี ในชุมชนเทศบาลนครสวรรค์ (สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา, 2560) กลุ่มนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาฬสินธุ์ (สุริรัตน์ เวียงกมล และคณะ, 2560) กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนำร่องในการสอนคุณธรรมบนโครงการฐานวิจัย (มิตรชัย จงเขียวชำนาญ, 2563) เป็นต้น

ดังนั้นในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในกลุ่มต่างๆ ที่เป็น การศึกษาจากคณะนักวิจัยของสุริยเดว ทรีปาตี กับทุนชีวิตของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรใน โรงเรียน ข. เพื่อวิเคราะห์ถึงความเหมือนหรือความต่างของทุนชีวิตในเยาวชนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็น แนวทางในการเสริมสร้างทุนชีวิตที่ดีและเหมาะสมต่อไป

ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในแต่ละบริบทของสังคม

หากเปรียบเทียบทุนชีวิตของสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. กับทุนชีวิตของเด็กและ เยาวชนกลุ่มอื่น ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยกลุ่มนักเรียนมัธยมทั่วประเทศที่ได้สำรวจในปี 2552 และ 2556 กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นนักเรียน ม.ปลาย ที่เข้าร่วมการอบรม คัดเลือกครั้งที่ 2 โครงการจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปร่วมแข่งขันโอลิมปิกระหว่างประเทศ กลุ่มเด็ก และเยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก กลุ่มวัยรุ่นตั้งครรรค์ และสามเณรที่บวชเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ในจังหวัด ก. และจังหวัด ข. (ตาราง 6)

ทุนชีวิตของสามเณรในภาพรวมมีค่าต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่น³ (ร้อยละ 65.52) และในเกือบทุกพลัง มีเพียงพลังชุมชนที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นตั้งครรรค์ และกลุ่มเยาวชนที่ มีความสามารถพิเศษมีค่าทุนชีวิตที่ต่ำกว่า (ร้อยละ 49.32 และ 50.54 ตามลำดับ) (ตาราง 6) โดย กลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมทั่วประเทศ ที่ศึกษาในปี 2556 มีทุนชีวิตที่สูงที่สุด (ร้อยละ 70.94) รองลงมา คือกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (ร้อยละ 68.94)

สำหรับทุนชีวิตแต่ละพลัง พบว่าพลังครอบครัวเป็นพลังที่สามเณรมีค่าทุนชีวิตมากที่สุด คล้ายคลึงกับการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่นๆ แต่สามเณรจะมีค่าทุนชีวิตในด้านพลังเพื่อนและ

³ กรณีกลุ่มวัยรุ่นตั้งครรรค์ ไม่มีข้อมูลทุนชีวิตในภาพรวม มีเพียงทุนชีวิตรายพลัง

กิจกรรมต่ำที่สุดในขณะที่เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นด้านพลังชุมชนมากกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งก็น่าจะสะท้อนได้ว่าสามเณรกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างมากกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสังคมเมือง

หากพิจารณาในรายละเอียดของกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาทางเลือกที่หลากหลาย ทั้งนี้จากจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมด 630 คน เป็นเด็กและเยาวชนจาก 5 กลุ่ม ได้แก่

1. แบบกลุ่มบ้านเรียน มีลักษณะแบบ Home schooling ที่มีการรวมตัวกันช่วยเหลือกันของผู้ปกครองในการเรียน
2. แบบอิงกับ กศน. มีลักษณะของการตั้งสถานศึกษาในชุมชน เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่ได้รับการศึกษา โดยมีลักษณะการศึกษาแบบการศึกษานอกโรงเรียน เนื่องจากเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อาจมีอุปสรรคในด้านเศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างไป ประกอบด้วย (1) โรงเรียนม่อนแสงดาว ซึ่งเป็นโรงเรียนทางเลือก ในจังหวัดเชียงราย ที่ให้การศึกษากับเด็กที่ยากลำบากด้วยโอกาสและเด็กที่ขาดโอกาสการเรียนรู้ (2) โรงเรียนมอวาติ เป็นโรงเรียนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอเยอ ในจังหวัดเชียงใหม่ และ (3) กลุ่มการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ(แม่แจ่ม/ภาคเหนือ)
3. แบบกลุ่มเยาวชน เป็นลักษณะของการรวมตัวกันของเด็กและเยาวชนในการมาร่วมเรียนรู้นอกห้องเรียน เน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย โฮงเฮียนสืบสาน (เชียงใหม่) รักษ์เขาชะเมา (ระยอง) เกอญอโพ (ปกาเกอเยอ เชียงใหม่) ยุวชนสร้างสรรค์ (สุราษฎร์ธานี) และชุมชนชาวนา
4. แบบกลุ่มโรงเรียนรุ่งอรุณ (กรุงเทพฯ) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นโดยไม่หวังกำไร ลักษณะการเรียนแบบองค์รวมและบูรณาการความรู้เข้ากับชีวิตจริง
5. แบบกลุ่มโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก (กาญจนบุรี) เป็นบ้านและโรงเรียนสำหรับเด็กด้วยโอกาส เช่น ถูกทารุณกรรม กำพร้า ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยกและยากจน มาอยู่ประจำกินนอนและรับการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

จากทั้ง 5 กลุ่มของกลุ่มเด็กและเยาวชนในกลุ่มการศึกษาทางเลือก จะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายของบริบททางสังคมที่ตัวเด็กเองต้องเผชิญ ดังนั้นหากพิจารณาแยกกลุ่ม จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนจากโรงเรียนหมู่บ้านเด็กซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนด้วยโอกาส มีค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตต่ำที่สุด (ร้อยละ 60.75) หรือผ่านเกณฑ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น อีกทั้งยังมีค่าคะแนนทุนชีวิตในแต่ละพลังที่ต่ำที่สุดในทุกพลัง แม้เมื่อเทียบกับสามเณรแล้วก็ตาม

ในขณะที่กลุ่มบ้านเรียน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวใช้การศึกษาแบบ Home Schooling มีค่าทุนชีวิตที่สูงที่สุด (ร้อยละ 71.53) รองลงมาคือแบบกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันทำกิจกรรมอื่นๆ นอกห้องเรียน (ร้อยละ 71.32) ทั้งนี้กลุ่มการศึกษาทางเลือกทั้ง 5 กลุ่มมีทุนชีวิตในพลังครอบครัวมากที่สุดทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสังเกตคือกรณีของกลุ่มบ้านเรียนพลังชุมชนมีค่าทุนชีวิตที่ต่ำที่สุดใน 5 กลุ่ม ทั้งนี้อาจด้วยเยาวชนกลุ่มนี้มักเป็นเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่เขตเมือง ทำให้ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนมีน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ในขณะที่กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพบปะสังสรรค์ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ทำให้กลุ่มเยาวชนมีทุนชีวิตในด้านพลังชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 73.78) แม้เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มการศึกษาทางเลือก

เมื่อพิจารณาทุนชีวิตรายข้อพบว่าทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด 5 อันดับแรกจะเป็นข้อที่อยู่ในพลังครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นแต่กลุ่มสามแฉกรที่พบว่าเป็นข้อที่อยู่ในกลุ่มของพลังสร้างปัญญามากที่สุด ส่วนข้อที่มีทุนชีวิตต่ำที่สุดหรืออ่อนแอ 5 อันดับแรก จะเป็นข้อที่อยู่ในพลังชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่กลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาปกติ ที่สำรวจในปี 2552 และกลุ่มสามแฉกรจะมีข้อที่อยู่ในพลังตัวตนและสร้างปัญญามากกว่ากลุ่มอื่น

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

การศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ตัวอย่าง (คน)	ปีที่ศึกษา	อายุเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต					
					ภาพรวม	พลังตัวตน	พลัง ครอบครัว	พลังสร้าง ปัญญา	พลังเพื่อน และกิจกรรม	พลังชุมชน
สามเณร (ก. และ ข.)		622	2562	15.12	65.52	61.69	68.64	61.69	58.89	61.81
สุริยเดว และคณะ (2556)	นักเรียนมัธยมทั่วประเทศ	12,200	2552	15.46	68.90	68.75	76.50	67.87	67.53	64.04
	นักเรียนมัธยมทั่วประเทศ	15,980	2556	14.95	70.94	71.30	75.83	70.99	69.58	66.34
นราทิพย์ และคณะ (2557)	กลุ่มความสามารถพิเศษ	110	2556	16.68	68.94	74.06	82.39	68.82	63.08	50.54
สุริยเดว และคณะ (มปป.)	กลุ่มการศึกษาทางเลือก	630	n/a	15.17	68.26	68.12	77.37	65.87	67.15	63.69
Thatsanee et al. (2017)	วัยรุ่นตั้งครุฑ	86	2558	17.07	n/a	64.26	69.87	60.75	56.01	49.32

หมายเหตุ: ¹ นักเรียน ม.ปลาย ที่เข้าร่วมการอบรมคัดเลือกครั้งที่ 2 โครงการจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปร่วมแข่งขันโอลิมปิกระหว่างประเทศ

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในกลุ่มการศึกษาทางเลือก 5 ประเภท

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ตัวอย่าง (คน)	อายุเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต					
			ภาพรวม	พลัง ตัวตน	พลัง ครอบครัว	พลังสร้าง ปัญญา	พลังเพื่อน และ กิจกรรม	พลัง ชุมชน
กลุ่มบ้านเรียน	90	15.22	71.53	73.98	84.44	70.64	67.16	58.52
กลุ่มแบบอิงกับ กศน.	82	15.30	69.11	67.13	76.02	69.77	68.36	65.60
กลุ่มเยาวชน	143	16.69	71.32	71.67	76.57	66.09	69.74	73.78
กลุ่มโรงเรียนรุ่งอรุณ	282	14.52	66.36	65.80	77.17	63.58	66.57	60.25
กลุ่มโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก	33	13.70	60.75	59.12	66.67	61.71	57.91	58.71

หมายเหตุ: กลุ่มแบบอิงกับ กศน. ได้แก่ โรงเรียนม่อนแสงดาว โรงเรียนมอวาดี กลุ่มการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ (แม่แจ่ม/ภาคเหนือ)
กลุ่มเยาวชน ได้แก่ โสภเสียนสืบสานภูมิปัญญา รักษาเขาชะเมา เกอญอโพ ยูวชนสร้างสรรค์ และชุมชนชวานา

ที่มา: สุริยะเดว ทรีปาตี (มปป.)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จงเขี่ยวชำนาญ (2563) ที่ได้ดำเนินโครงการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมบนการเรียนรู้ฐานวิจัย และพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีทุนชีวิตที่เพิ่มขึ้น (ก่อนสอนคุณธรรม เท่ากับ 61.3 และหลังสอนคุณธรรม เท่ากับ 69.9) โดยเฉพาะพลังตัวตน พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังสร้างปัญญา ซึ่งเป็นพลังที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่ดำเนินในโครงการ ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนภาพในลักษณะเดียวกับกรณีของสามเณรที่พบว่าสามเณรที่บวชเรียนมานานกว่าจะมีค่าเฉลี่ยทุนชีวิตที่มากกว่าสามเณรที่เพิ่งบวชเรียนได้ไม่นาน แสดงว่าการปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชนไทยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยเพิ่มขึ้นได้

5. บทสรุป: ทุนชีวิตสามเณรและเยาวชนไทย

“ทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย” เป็นปัจจัยเชิงบวกทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็กและเยาวชน เป็นผลจากการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งภายในตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หรือชุมชน โดยจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ การเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กและเยาวชนมีความจำเป็นอย่างมากเพราะมีส่วนช่วยให้เยาวชน ครอบครัว และสังคมเกิดภูมิคุ้มกันที่แข็งแรง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนมีพลังในการปรับตัวและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจาก

ภายในและภายนอก การประเมินทุนชีวิตเด็กและเยาวชนได้มีการประเมินมาตั้งแต่ปี 2552 ในกลุ่มเด็กและเยาวชนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ และได้มีการประเมินในเด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น

เด็กและเยาวชนที่บวชเป็นสามเณร และเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีระบบการศึกษาทั้งปรียัติธรรมแผนกธรรม-บาลี สามัญศึกษา และสายวิชาชีพ เป็นเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่ด้อยโอกาสในสังคม และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ซึ่งการมาบวชเรียนทำให้ได้รับโอกาสในการศึกษา ซึ่งในอนาคตกลุ่มสามเณรเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในอนาคตเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม

บริบททางสังคมของสามเณร

จากข้อมูลสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข. จำนวนทั้งหมด 622 รูป มากกว่าครึ่งมีอายุระหว่าง 12 – 15 และศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสัดส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชาวไทยพื้นราบใกล้เคียงกัน นอกจากนี้สามเณรส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน และพ่อแม่หรือผู้ปกครองยังต้องสูญเสียเลี้ยงดูลูกเป็นจำนวน 3 – 4 คน

ในด้านการบวชเรียน สามเณรได้บวชเรียนมาแล้วเป็นระยะเวลา 1 ปีครึ่งถึง 3 ปี มากที่สุดเนื่องจากสามเณรส่วนใหญ่เมื่อเรียนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มักจะลาออกทำให้จำนวนของสามเณรในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีไม่มากนัก โดยมีเหตุผลของการบวชคือพ่อแม่ต้องการให้เป็นคนดีมีศีลธรรมและฐานะยากจนไม่มีเงินเรียนตามระบบปกติ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการตัดสินใจเพื่อมาบวชเรียนจะเกิดขึ้นจากตัวสามเณรเองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพ่อแม่มีส่วนบ้างแต่ไม่ได้เป็นผู้ที่จะบังคับให้บุตรหลานมาบวชเรียนได้ทั้งหมด และในการบวชเรียนสามเณรก็สามารถกลับบ้านได้บ่อยครั้ง เห็นได้ว่าสามเณรยังคงมีความผูกพันกับครอบครัวและสังคมเดิมของตน ดังนั้นเมื่อกำลังคำว่า “ชุมชน” สามเณรจึงให้ความหมายว่าหมายถึงหมู่บ้านที่ตนเองเคยอยู่มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันกับครอบครัวแม้จะต้องมาอยู่ประจำที่โรงเรียน

ในด้านการบวชเรียนสามเณรมากกว่าครึ่งต้องการที่จะบวชเรียนจนจบชั้น ม. 6 ส่วนสามเณรที่ไม่ต้องการที่บวชเรียนจนจบชั้น ม.6 นั้นคาดว่าจะเรียนจนถึงชั้น ม.3 เท่านั้น โดยเมื่อเรียนจบชั้นสูงสุดที่ตนเองคาดหวังแล้ว สามเณรต้องการที่จะลาสิกขาและเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือสามเณรระบุว่าหากไม่ได้มาบวชเรียนอย่างในปัจจุบันจะเรียนในระบบการศึกษาปกติมากที่สุด บางส่วนจะช่วยครอบครัวทำงานทั้งในภูมิลำเนาเดิมหรือต่างถิ่นออกไป และมีสามเณรที่ระบุว่าหากไม่ได้มาบวชเรียนในปัจจุบันคงจะกลายเป็น “ชื้อยา” หรือผู้ที่ติดสารเสพติดก็ได้ แสดงให้เห็นว่า

การเข้ามาบวชเรียนในโรงเรียน ก. ได้ช่วยให้เยาวชนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นแทนที่จะต้องออกจากระบบการศึกษาไปเนื่องจากความยากจนหรือเหตุผลอื่นๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความผันในอนาคตของสามเณรพบว่าส่วนใหญ่จะมีความผันที่ ต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น มีอาชีพการงานที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อการได้กลับไปช่วยเหลือหรือเลี้ยงดูพ่อแม่และครอบครัวหรือชุมชน ซึ่งสะท้อนได้ว่าสามเณรมีจิตสำนึกที่ดีเป็นพื้นฐานในตนเอง

ทุนชีวิตของสามเณร

ทุนชีวิตของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข. สามเณรทั้ง 622 รูป ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตโดยมีค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมเท่ากับ 63.65 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และผ่านเกณฑ์ทั้ง 5 พลัง แต่สามเณรในโรงเรียน ก. ไม่ผ่านเกณฑ์พลังเพื่อนและกิจกรรม ในขณะที่สามเณรในโรงเรียน ข. ไม่ผ่านเกณฑ์พลังครอบครัว

สำหรับ**ทุนชีวิตที่เข้มแข็งที่สุด** 5 อันดับแรก พบว่าพลังสร้างปัญญามีจำนวนข้อมากที่สุด จำนวน 3 ข้อจาก 5 ข้อ โดยข้อที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดคือ สามเณร รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 67.63) ทั้งนี้สามเณรในโรงเรียน ก. มีทุนชีวิตที่เข้มแข็งในด้านพลังครอบครัวมากที่สุด และมีจำนวนข้อมากที่สุด (4 ใน 6 ข้อ) ในขณะที่สามเณรในโรงเรียน ข. จะมีทุนชีวิตที่เข้มแข็งในด้านพลังตัวตนมากที่สุด และมีจำนวนข้อมากที่สุด (4 ในข้อ 6 ข้อ) ส่วน**ทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุด** พบว่ามีข้อที่ค่าคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ถึง 3 ใน 5 ข้อ และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุดคือ สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (ร้อยละ 53.59)

ทั้งนี้สามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตหรือมีค่าเฉลี่ยทุนชีวิตน้อยกว่าร้อยละ 60 มีสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสามเณรทั้งหมด โดยเฉพาะในด้านพลังครอบครัวที่มีสามเณรถึงเกือบครึ่งที่ไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาความสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจจะพบว่ายิ่งสามเณรมีอายุที่มากขึ้น อยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ครอบครัวมีพ่อแม่ที่อยู่พร้อมหน้า รวมถึงตัวสามเณรมีเป้าหมายและทัศนคติที่ดีจะมีแนวโน้มที่ทุนชีวิตจะยิ่งมากขึ้น⁴

เมื่อพิจารณาทุนชีวิตในรายพลังสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) **พลังตัวตน** นับว่าเป็นแกนหลักที่สำคัญของการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นพลังที่เกิดขึ้นจากตัวตนของสามเณรเอง ซึ่งสามเณรมีค่าคะแนนทุนชีวิตสูงสุดในเรื่องการยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี เชื่อว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมาก การมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองทำไม่ว่าผล

⁴ การทดสอบทางสถิติพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ที่ตามมาจะเป็นอย่างไรก็ตาม แสดงให้เห็นว่าสามเณรกลุ่มนี้เห็นคุณค่าในตนเอง มีความพอใจในชีวิตปัจจุบัน และยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดผลดีต่อพลังในด้านอื่นๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มสามเณรที่ผ่าน/ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนในประเด็นของการช่วยเหลือผู้อื่น ที่สามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะระบุถึงความฝันในอนาคตที่ต้องการเป็นคนดี มีจิตอาสาช่วยคนยากไร้ การได้กลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ในขณะที่สามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะไม่ระบุถึงข้อความดังกล่าวเลย

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในด้านจุดอ่อนพบว่าสามเณรมีจุดอ่อนในเรื่องความกล้าที่จะปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรงและสื่อที่ไม่ดี การมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน และการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพศชาย/หญิง/เพศทางเลือก เป็นต้น ประเด็นต่างๆ ดังกล่าวนั้นอาจพบได้ในกลุ่มเด็กและเยาวชนไทยที่ยังขาดความกล้าในการปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งนี้อาจด้วยวัยที่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องการสังคมหรือเพื่อนที่ให้การยอมรับตัวตนของตนเอง จึงทำให้สามเณรไม่มีความกล้าที่จะปฏิเสธพฤติกรรมเหล่านี้ และในขณะเดียวกันจากการศึกษาในกลุ่มสามเณรในโรงเรียน ก. ที่พบว่ายังมีสามเณรที่ยังคงบริโภคสารเสพติดแม้จะเข้ามาบวชเรียนแล้วก็ตาม ซึ่งสามเณรส่วนหนึ่งอาจพบเห็นและได้รับการชักชวน ประกอบกับความเป็นวัยรุ่นที่มักมีพฤติกรรมการเลียนแบบจึงมีโอกาสที่จะถูกชักชวนให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

2) **พลังครอบครัว** เนื่องจากครอบครัวนับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งสามเณรมีค่าคะแนนทุนชีวิตสูงสุดในด้านความสามารถที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ ภายในครอบครัวเป็นประจำ การมีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม และการที่ได้อยู่ในครอบครัวที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม แสดงให้เห็นว่าสามเณรมีครอบครัวที่อบอุ่น และให้ความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ในขณะที่ทุนชีวิตที่อ่อนแอจะพบได้ในเรื่องของความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง การมีผู้ปกครองที่สนับสนุนให้สามเณรทำในสิ่งที่สามเณรชอบหรืออยากทำ และความสามารถที่จะปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากผู้ปกครองได้อย่างสบายใจ ไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจด้วยสามเณรคิดถึงสถานะในปัจจุบันที่ตนเองต้องออกจากบ้าน จากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเพื่อมาอยู่ที่วัดทำให้ประเด็นต่างๆ ข้างต้นลดน้อยลงไป แต่หากดูจากค่าคะแนนที่ยังผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตแล้วก็อาจสะท้อนได้ว่าสามเณรมีทุนชีวิตในด้านครอบครัวที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และแม้สามเณรจะต้องมาอยู่ประจำที่วัดและหอพักในโรงเรียน แต่สามเณรส่วนใหญ่ยังคงได้กลับบ้านตนเองเป็นประจำ และสิ่งที่น่าสังเกตคือสามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะกลับบ้านในระหว่างที่บวชเรียนมากกว่า

ด้วยความสัมพันธ์ที่มีในครอบครัวของสามเณรจะเห็นได้อย่างชัดเจนมากขึ้นเมื่อพิจารณาถึงคำตอบที่สามเณรระบุถึงความกลัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่มักจะกล่าวถึงความกลัวเกี่ยวกับการพลัดพรากจากครอบครัว การสูญเสียพ่อแม่ การไม่ได้อยู่กับครอบครัวอย่างพร้อมหน้า ซึ่งแสดงว่าสามเณรยังคงให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นอันดับต้นๆ

3) **พลังสร้างปัญญา** เป็นพลังที่สำคัญในช่วงของวัยเรียน โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือครู โดยเฉพาะในกรณีของสามเณรที่บวชเรียน ซึ่งบางส่วนต้องอยู่ประจำที่หอพักของโรงเรียน ดังนั้นความสัมพันธ์กับครูยิ่งมากขึ้นรองมาจากพ่อแม่ จากผลการศึกษาพบว่าข้อที่มีค่าคะแนนสูงสุดได้แก่ความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา การได้อยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี และการได้อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม เห็นได้ว่าคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่สามเณร ซึ่งเป็นโรงเรียนในระบบพุทธศาสนาที่ต้องมีกฎระเบียบที่ชัดเจน และด้วยความที่เป็นโรงเรียนประจำ ดังนั้นการดูแลเอาใจใส่ การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียน รวมถึงความปลอดภัยในสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งผลของค่าคะแนนสะท้อนได้ถึงทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา รวมถึงทัศนคติต่อการเรียนที่ดีของสามเณร ซึ่งหากพิจารณาในกลุ่มสามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะพบทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นความคิดที่จะเรียนจนจบชั้น ม.6 ความฝันที่จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นในระบบปกติหรือการบวชเรียน ความกลัวที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ไม่ว่าจะเป็นความกลัวที่จะไม่ได้เรียนต่อ กลัวสอบตก ในขณะที่กลุ่มสามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์จะไม่ค่อยกล่าวถึงประเด็นข้างต้นมากนัก

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรพิจารณาปรับปรุงได้แก่ความสามารถในการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ การอ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ และการทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน โดยเฉพาะประเด็นความสามารถในการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้มีค่าคะแนนที่ต่ำที่สุดในทุกหัวข้อ (ร้อยละ 58.15) ซึ่งการที่สามเณรมาบวชเรียนและต้องอยู่ประจำที่โรงเรียนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพูดคุยหรือควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริโภคสื่อ เนื่องจากสื่อในปัจจุบันมีหลากหลาย ซึ่งการห้ามเสพสื่ออื่นเป็นไปได้อย่างยาก อีกทั้งสามเณรยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งมีความอยากรู้อยากเห็น ดังนั้นครูหรือผู้ปกครองหอพักควรให้ความสำคัญกับการเสพสื่ออย่างถูกต้อง ส่วนในเรื่องของการทำการบ้านหรือการอ่านหนังสือในส่วนนี้อาจด้วยปัญหาที่สามเณรบางส่วนอ่านภาษาไทยยังไม่ค่อยได้มากนัก ซึ่งส่วนนี้เป็นปัญหาในช่วงชั้นปีแรกๆ ของการบวชเรียน เนื่องจากสามเณรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และยังมีจำนวนสามเณรมากที่สุดคือคือชั้น ม.1 ซึ่งเป็นระดับชั้นเรียนแรกและเป็นกลุ่มสามเณรที่บวชเรียนใหม่ จึงทำให้มีสามเณรที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้บางส่วนแม้ว่าจะฟังหรือพูดได้ดี ดังนั้นจึงเป็น

ปัญหาในเรื่องของการทำการบ้านและการอ่านหนังสือ ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะค่อยๆ พัฒนาได้ดีขึ้นเมื่อสามเณรได้เล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

4) **พลังเพื่อนและกิจกรรม** สำหรับเพื่อนและกิจกรรมนับได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญกับเด็กในช่วงวัยรุ่นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ต้องการให้สังคมยอมรับ ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและชอบทำตามเพื่อน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงทุนชีวิตพบว่ามีความสูงในเรื่องการชักชวนกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นประจำและการร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือประกอบพิธีกรรมเป็นประจำ ซึ่ง 2 ประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามเณรต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ต้องพิจารณาคือประเด็นที่เป็นจุดอ่อนหรือมีคะแนนที่ต่ำได้แก่ การได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ การมีเพื่อนสนิทที่เป็นแบบอย่างที่ดีและชักนำให้ทำดี และการมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับสื่อที่สร้างสรรค์กับเพื่อน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจด้วยวัตรปฏิบัติที่สามเณรต้องปฏิบัติในขณะที่ต้องบวชเรียนทำให้การทำกิจกรรมต่างๆ นั้นไม่สามารถที่จะทำได้ตามที่ตนเองชอบ โดยเฉพาะการเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายที่อาจไม่เหมาะสมในขณะที่ยังบวชเรียนนี้

5) **พลังชุมชน** เป็นสิ่งสะท้อนถึงปัจจัยภายนอกที่สร้างเสริมความเอื้ออาทรและความปลอดภัยในชุมชน ทั้งนี้ในคำว่า “ชุมชน” นั้นสามเณรให้ความหมายถึงหมู่บ้านที่ตนเองเคยอยู่มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันกับครอบครัวแม้จะต้องมาอยู่ประจำที่โรงเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงทุนชีวิตในด้านพลังชุมชนพบว่าสามเณรให้ความค่าคะแนนมากที่สุดในเรื่อง ความรู้สึกว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของเด็กและเยาวชน การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน การร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นประจำ และความรู้สึกอบอุ่นมีความสุข และภูมิใจในวิถีชีวิตเมื่ออยู่ในชุมชนของตนเอง แสดงให้เห็นว่าสามเณรนั้นอยู่ในชุมชนที่อบอุ่น และยังมีความรู้สึกภาคภูมิใจชุมชนของตนเอง ซึ่งประเด็นดังกล่าวสะท้อนได้เป็นอย่างดีในเรื่องของความฝันในอนาคตของสามเณรที่ต้องการจะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการเป็นครู ทหาร หรือผู้นำชุมชน รวมถึงการที่จะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดแม้อยู่ในสถานะเพศสมณะ

สำหรับด้านที่อ่อนแอได้แก่การมีเพื่อนบ้านที่คอยสอดส่องและดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม การมีผู้ใหญ่อื่นนอกเหนือจากผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม และการมีญาติผู้ใหญ่อื่นนอกเหนือจากผู้ปกครองที่สามเณรสามารถปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือได้อย่างสบายใจ ซึ่งสะท้อนได้ว่าสามเณรยังขาดปฏิสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งส่วนหนึ่งอาจด้วยสภาพสังคมไทยที่มีแนวโน้มจะเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น รวมถึงสถานะของสามเณรที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนได้ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมีค่าอยู่ในระดับต่ำ

ทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

การศึกษาทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยนั้น ได้มีการศึกษาในเด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ อย่างเป็นต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบทุนชีวิตของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข. กับทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าทุนชีวิตของสามเณรมีค่าต่ำกว่าทุกเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักเรียนมัธยมทั่วประเทศที่ได้สำรวจในปี 2552 และ 2556 กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นนักเรียน ม.ปลาย ที่เข้าร่วมการอบรมคัดเลือกครั้งที่ 2 โครงการจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปร่วมแข่งขันโอลิมปิกระหว่างประเทศ กลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก หรือกลุ่มวัยรุ่นตั้งครุภรณ์

นอกจากทุนชีวิตในภาพรวมที่ต่ำกว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ แล้ว สามเณรยังมีทุนชีวิตที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่นในเกือบทุกพลัง มีเพียงพลังชุมชนที่พบว่ากลุ่มวัยรุ่นตั้งครุภรณ์ และกลุ่มเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษมีค่าทุนชีวิตที่ต่ำกว่า ทั้งนี้พลังครอบครัวเป็นพลังที่สามเณรมีค่าทุนชีวิตมากที่สุด คล้ายคลึงกับการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนอื่นๆ แต่สามเณรจะมีค่าทุนชีวิตในด้านพลังเพื่อนและกิจกรรมต่ำที่สุดในขณะที่เด็กและเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นด้านพลังชุมชนมากกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งก็น่าจะสะท้อนได้ว่าสามเณรกลุ่มนี้ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างมากกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสังคมเมือง

ทุนชีวิตของสามเณรที่ต่ำกว่านั้นส่วนหนึ่งที่ต้องพิจารณาคือสามเณรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มสามเณรที่ส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนที่มาจากครอบครัวชายขอบและเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในกรณีดังกล่าวเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาทางเลือก ที่มาจากโรงเรียนหมู่บ้านเด็กซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตต่ำที่สุด (ร้อยละ 60.75) หรือผ่านเกณฑ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น อีกทั้งยังมีค่าคะแนนทุนชีวิตในแต่ละพลังที่ต่ำที่สุดในทุกพลัง แม้เมื่อเทียบกับสามเณรแล้วก็ตาม

การเปรียบเทียบทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยในกลุ่มต่างๆ รวมถึงสามเณรที่กำลังบวชเรียนนั้น จะเห็นถึงความแตกต่างในทุนชีวิตที่สะท้อนได้ถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสมบูรณ์พร้อมในครอบครัวจะเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ในขณะที่เด็กและเยาวชนที่ต้องประสบปัญหาในชีวิต หรือความด้อยโอกาสทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้มีทุนชีวิตที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น

ความแตกต่างที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือทุนชีวิตในพลังชุมชนที่พบว่าเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นแต่เรื่องการเรียนหรือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางสังคมมีแนวโน้มที่จะมีทุนชีวิตในพลังชุมชน

ต่ำ เช่นกรณีของกลุ่มนักเรียน ม.ปลาย ที่เข้าร่วมการอบรมคัดเลือกโครงการจัดส่งผู้แทนไปร่วมแข่งขันโอลิมปิกระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถในด้านการเรียนเป็นอย่างดี หรือกลุ่มเยาวชนที่เรียนในระบบ Home schooling ที่ส่วนใหญ่ครอบครัวของเยาวชนเหล่านี้ นับได้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี และให้ความสำคัญกับการศึกษาทางเลือก หรือกรณีเยาวชนจากโรงเรียนหมู่บ้านเด็กซึ่งเป็นเยาวชนด้อยโอกาส เช่น ถูกทารุณกรรม กำพรว้า ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยกและยากจน รวมถึงกลุ่มวัยรุ่นตั้งครครร์ กลุ่มเด็กและเยาวชนเหล่านี้ล้วนมีทุนชีวิตในพลังชุมชนต่ำและไม่ผ่านเกณฑ์

ในขณะที่เด็กและเยาวชนที่มาจากพื้นที่ห่างไกล เช่น กรณีของสามเณรซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังมีความเหนียวแน่นในระบบสังคมและชุมชน หรือเยาวชนที่เข้ามารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเสริมนอกห้องเรียน เช่น กลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันในจังหวัดต่างๆ เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีทุนชีวิตในพลังชุมชนที่สูงกว่ากลุ่มอื่น

อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนไทยทุกกลุ่มมีทุนชีวิตในพลังครอบครัวที่สูงกว่าในทุกพลัง ซึ่งสะท้อนได้ส่วนหนึ่งว่าสำหรับเด็กและเยาวชนไทยนั้น สถาบันครอบครัวยังเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญที่เสริมสร้างทุนชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนไทยได้เป็นอย่างดี

6. ข้อเสนอสำหรับการเสริมสร้างทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย

จากทุนชีวิตของสามเณร รวมถึงเด็กและเยาวชนกลุ่มต่างๆ ข้อเสนอสำหรับการเสริมสร้างทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากข้อมูลทุนชีวิตที่พบว่าสามเณรมีจุดอ่อนในด้านการแสดงความคิดเห็นซึ่งพบว่าเป็นคุณลักษณะที่มักพบได้โดยทั่วไปในเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งหากโรงเรียนหรือผู้ปกครองปรับหรือเน้นส่งเสริมกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างความมั่นใจเชิงบวก ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสสามเณรได้ทำตามความต้องการและเหมาะสมกับสถานะที่เป็นอยู่ การจัดกิจกรรมให้สามเณรได้ทบทวนตนเอง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น กล้าถามเมื่อเกิดความสงสัย กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะโต้แย้งเมื่อไม่เห็นด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าสามเณรมีทุนชีวิตที่ต่ำที่สุดในเรื่องของความสามารถในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ ดังนั้นโรงเรียนอาจจัดกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้สามเณรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนำกรณีศึกษาที่น่าสนใจจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์

สื่อออนไลน์ มาร่วมถกเถียงเรียนรู้ระหว่างครูและสามเณร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และสร้างการคิดวิเคราะห์ที่สื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ครูทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาสต่างเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกิจกรรมต่างๆ ที่จะเป็นผู้ทำให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยน รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู สามเณร และเพื่อนสามเณรร่วมชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็นที่แม้จะแตกต่างจากบุคคลอื่น และยังทำให้สามเณรซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นไวใจครูและสร้างความมั่นใจในการเป็นที่ปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือได้อย่างสบายใจ ซึ่งทำให้โรงเรียนและครูสามารถสอดส่องดูแลสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนได้มากขึ้น

2) จัดบรรยากาศของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง

จากพลังสร้างปัญญา สามเณรมีจุดอ่อนในเรื่องของอ่าน การทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นด้วยสามเณรบางส่วนไม่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ดีนัก ทำให้ความสนใจในการเรียนลดลง ดังนั้นโรงเรียนอาจต้องปรับการจัดบรรยากาศของการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้สามเณรได้พัฒนาทักษะการอ่านและเขียนให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สามเณรได้เข้าใจในเนื้อหาการเรียนได้ดีขึ้น ทั้งนี้ในส่วนของการบ้านในช่วงปีแรกของการเรียนอาจต้องพิจารณาเลือกการบ้านที่น่าสนใจ ไม่น่าเบื่อ เพื่อให้สามเณรรู้สึกสนุกในการทำมากขึ้น นอกจากนี้การรับฟังความคิดเห็นจากสามเณรว่ารู้สึกอย่างไร ต้องการอะไร และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนและการบ้านที่ได้ไป โดยอาจใช้เวลาเพียง 5 – 10 นาที ที่ครูจะเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากเกี่ยวกับการเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ต่อไป ซึ่งการพูดคุยนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความกล้าในการแสดงความคิดเห็นได้อีกด้วย

นอกจากนี้ทักษะในด้านวิชาชีพอาจมีความจำเป็นสำหรับสามเณรที่ไม่ได้คิดที่จะบวชเรียนตลอดไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่าสามเณรบางส่วนต้องการที่จะลาสิกขาเพื่อไปประกอบอาชีพและเป็นแรงงานที่สำคัญของครอบครัว ดังนั้นหากโรงเรียนเพิ่มทักษะด้านวิชาชีพให้กับสามเณรได้ก็จะเป็นการกระตุ้นให้สามเณรมีความต้องการที่จะบวชเรียนในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และยังมีวิชาชีพติดตัวเมื่อต้องลาสิกขาต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้การจัดบรรยากาศของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องนั้นยังทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าทัศนคติที่ดีต่อการเรียนนั้นมีผลในเชิงบวกต่อทุนชีวิตอีกด้วย

3) ส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างในสังคม

จุดอ่อนประการหนึ่งที่เกิดจากการศึกษาคือการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพศชาย/หญิง/เพศทางเลือก เป็นต้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นประเด็นที่สำคัญที่เด็กและเยาวชนควรได้รับการปลูกฝังให้เข้าใจถึงความแตกต่างและเคารพในสิทธิของผู้อื่นรวมถึงการให้เกียรติแก่ทุกคนในสังคม ดังนั้นหากโรงเรียนสามารถที่จะเพิ่ม

กิจกรรมที่ให้สามเณรมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับเด็กหรือเยาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่แตกต่างหลากหลาย เช่น เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่างๆ ก็จะทำให้สามเณรมีความเข้าใจถึงความแตกต่างและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม

4) ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในชุมชน

เนื่องจากสามเณรมีทุนชีวิตที่อ่อนแอในเรื่องของการเข้าร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน แม้ว่าในเรื่องดังกล่าวอาจเป็นมุมมองของสามเณรที่มีต่อชุมชนเดิมของตนเอง แต่หากสามเณรได้รับการปลูกฝังในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมจิตอาสาทั้งในโรงเรียน วัด หรือชุมชนโดยรอบ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในด้านจิตอาสา รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มสามเณรด้วยกันเอง วัด และฆราวาสในชุมชนโดยรอบ ซึ่งการปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองในด้านจิตอาสาหรือการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้สามเณรมีทุนชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้พบว่าสามเณรที่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตต่างระบุว่าความฝันในอนาคตคือการเป็นคนดี มีจิตอาสาช่วยคนยากไร้ การได้กลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ในขณะที่สามเณรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะไม่มีข้อความที่ระบุถึงประเด็นดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีจิตอาสาหรือการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นสามารถเพิ่มทุนชีวิตที่เข้มแข็งได้มากขึ้น

5) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

ทุนชีวิตที่อ่อนแอข้อหนึ่งคือความกล้าปฏิบัติพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรงและสื่อที่ไม่ดี อีกทั้งยังพบความสัมพันธ์ที่โอกาสของการผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจะมากขึ้นถ้าไม่เคยบริโภคสารเสพติดมาก่อน ซึ่งประเด็นดังกล่าวโรงเรียนและครอบครัวควรที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ รวมถึงแนะนำวิธีการในการปฏิเสธเพื่อนในกรณีที่เพื่อนชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยง โดยอาจสร้างสถานการณ์สมมติต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสามเณรในการเรียนรู้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นกับตนเองแล้วจะปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ได้อย่างไร

6) ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน

จากทุนชีวิตของสามเณรที่พบว่ายังมีอายุ พรรษาบวช และระดับชั้นเรียนที่มากขึ้น ทุนชีวิตก็มากขึ้น อาจสะท้อนได้ว่าสามเณรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านกระบวนการบวชเรียน ซึ่งก็จะคล้ายกับงานของมิตรชัย จงเขี้ยวชำนาญ (2563) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมโดยผ่านกระบวนการของการรู้ฐานวิจัย ซึ่งไม่ได้เป็นการสอนคุณธรรมโดยตรง แต่ผ่านการปฏิบัติร่วมกับวิชาอื่นๆ และพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีทุนชีวิตที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะพลังตัวตน พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังสร้างปัญญา ซึ่งเป็นพลังที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่ดำเนินในโครงการ ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมเป็นสิ่งที่โรงเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

เช่น ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรให้ความสำคัญ โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการบรรยายแต่ควรเป็นลักษณะของการปฏิบัติจริง และสอดแทรกในการเรียนการสอนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

7) ให้ความสำคัญกับกระบวนการดูแลเด็กและเยาวชนในครอบครัว

จากทุนชีวิตของสามเณรจากโรงเรียน ข. ที่อ่อนแอและไม่ผ่านเกณฑ์ในด้านพลังครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นการได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ การสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว ความรู้สึกปลอดภัยและมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง ซึ่งครอบครัวนับได้ว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน การเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในด้านการดูแลบุตรหลาน โดยเฉพาะพ่อแม่เลี้ยงเด็ยนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถดูแลเด็กให้รู้สึกถึงความปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัว เกิดครอบครัวที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีส่วนร่วมของญาติพี่น้องหรือชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนในการสอดส่องดูแลและกระบวนการที่จะปกป้องเด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ปลอดภัยให้สามารถมีที่พึ่งพิงหรือสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้กับเด็กและเยาวชนได้

8) ให้ความสำคัญกับกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในสังคม

สำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในสังคมรวมถึงกลุ่มเด็กชายขอบซึ่งเป็นกลุ่มที่มีค่าทุนชีวิตค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น เช่นกรณีของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเด็ก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ดูแลควรที่จะให้ความสนใจกับกลุ่มเด็กเหล่านี้ให้มากขึ้นในมิติต่างๆ โดยอาจส่งเสริมกิจกรรมที่มุ่งเน้นแนวคิดเชิงบวกเพื่อสร้างพลังตัวตน ซึ่งเป็นพลังแกนหลักที่สำคัญของการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นพลังที่เกิดขึ้นจากตัวตนของเด็กเอง รวมถึงพลังชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สร้างเสริมความเอื้ออาทรเพื่อสร้างพลังเชิงบวกที่จะทำให้เกิดแรงหนุนที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถเข้าสู่ชุมชนและอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นสุข ซึ่งพลังต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองในเชิงบวกได้มากขึ้นต่อไป

9) ข้อพึงระวังในการเปรียบเทียบทุนชีวิตระหว่างปีที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบทุนชีวิตของสามเณรกับทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยจากการศึกษาของสุริยเดว ทรีปาตี มีข้อที่พึงพิจารณาประการหนึ่งคือช่วงระยะเวลาที่ประเมินนั้นมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจทำให้บริบทหรือสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันที่อาจเอื้อให้การทำกิจกรรมบางอย่างแตกต่างกันได้ หรือมีอาจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันของผู้ตอบ แต่ทั้งนี้ทุนชีวิตที่ได้ก็สามารถที่จะใช้เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- Holsen, I., Geldhof, J., Larsen, T., & Aardal, E. (2017). The five Cs of positive youth development in Norway: Assessment and associations with positive and negative outcomes. **International Journal of Behavioral Development**, 41(5): 559–569. doi:10.1177/0165025416645668
- Jelicic, H. V., Bobek, D. L., Phelps, E., Lerner, R. M., & Lerner, J. V. (2007). Using positive youth development to predict contribution and risk behaviors in early adolescence: Findings from the first two waves of the 4-H study of positive youth development. **International Journal of Behavioral Development**, 31(3): 263–273. doi:10.1177/0165025407076439.
- Mackova, J., Dankulincova Veselska, Z., Filakovska Bobakova, D., Madarasova Geckova, A., van Dijk, J.P., Reijneveld, S.A. (2019). Crisis in the Family and Positive Youth Development: The Role of Family Functioning. **International Journal of Environmental Research and Public Health**, 16(10): 1678.
- Murphey, D. A., Lamonda, K. H., Carney, J. K., & Duncan, P. (2004). Relationships of a brief measure of youth assets to health-promoting and risk behaviors. **Journal of Adolescent Health**, 34(3): 184-191.
- Schmid, K. L., Phelps, E., Kiely, M. K., Napolitano, C. M., Boyd, M. J., & Lerner, R. M. (2011). The role of adolescents' hopeful futures in predicting positive and negative developmental trajectories: Findings from the 4-H Study of Positive Youth Development. **The Journal of Positive Psychology**, 6(1): 45-56.
- Soontrapirom, T., Tripathi, S., & Talungchit, P. (2017). Life assets in teenage pregnancy. **Siriraj Medical Journal**, 69(3), 114-121.
- Sukhonthapirom Na Pattalung, Attapol. (2011). The nation-wide study to compare life assets among juvenile detention center's youth with illegality in substance abuse and high school students in Thailand. **Journal of Adolescent Health**, 48(2): supplement, S75-S76.

Wium, N., Wreder, L. F., Chen, Bin-Bin. and Dimitrova R. (2019). Gender and Positive Youth Development Advancing Sustainable Development Goals in Ghana. **Zeitschrift für Psychologie**, 227: 134–138. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000365>.

ฉันทวรรณ บวรณสุขสกุล. (2558). ต้นทุนชีวิตของเด็กไทยก่อนเข้าวัยรุ่น. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**, 23(3): 154-165.

นราทิพย์ ศรีจันทร์อินทร์, พนม เกตุมาน และ สุริยเดว ทรีปาตี. (2557). ต้นทุนชีวิตในนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิชาการ: กรณีศึกษานักเรียนในโครงการโอลิมปิกวิชาการ ประจำปี 2556. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**, 59(2): 151-162.

นราทิพย์ ศรีจันทร์อินทร์, พนม เกตุมาน และ สุริยเดว ทรีปาตี. (2557). ต้นทุนชีวิตในนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิชาการ: กรณีศึกษานักเรียนในโครงการโอลิมปิกวิชาการ ประจำปี 2556. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**, 59(2): 151-162.

นุชนาถ โรจนธรรม, พรนภา หอมสินธุ์ และ ฉันทนา จันทร์วงศ์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างทุนชีวิตกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิง. **วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า**, 34(4): 282 – 293.

มิตรชัย จงเชี่ยวชาญานัญ และคณะ. (2563). รายงานการวิจัย **การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมบนการเรียนรู้ฐานวิจัย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม คนไทย 4.0

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). **รายงานสภาวะการณ์ต้นทุนชีวิตของเยาวชนไทยทั่วไปในภาพรวมของประเทศ**. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ: แผนงานเด็กและเยาวชน.

สุริยเดว ทรีปาตี, พรรณนิภา สังข์ทอง และ สิริวิมล ศาลาจันทร์. (2556). โครงการศึกษาสภาวะการณ์ ต้นทุนชีวิตนักเรียนมัธยมทั่วประเทศ. **วารสารกุมารเวชศาสตร์**, 52(1): 36 – 43.

สุริยเดว ทรีปาตี. (2554). ต้นทุนชีวิต. **จุดเปลี่ยนสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจ็ยฮั่ว.

สุริยเดว ทรีปาตี. (2560). **ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : เด็กพลัส.

สุรรัตน์ เวียงกมล, พรนภา หอมสินธุ์ และ รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2560). ต้นทุนชีวิตและปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ระยะแรกของนักเรียนชาย ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัด
กาฬสินธุ์. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 31(2): 91 – 108.

สุวรรณมา คุณดิลกณัฐวสา. (2560). แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาล
นครสวรรคร์ จังหวัดนครสวรรคร์. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 23(2): 38
– 50

ภาคผนวก ก

ทุนชีวิต

ทุนชีวิตประกอบด้วย 5 พลัง ได้แก่

พลังตัวตน เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตอันได้แก่ การอยู่ในสังคมอย่างสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น การมีจุดยืนที่ชัดเจน รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น ความซื่อสัตย์ ความรักผิตชอบ การมีวินัยในตนเองที่จะไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

พลังครอบครัว เป็นพลังความรัก ความเอาใจใส่ วินัยและการมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง มีการติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสมเชิงบวก มีปิยวาจาในบ้าน มีความอบอุ่นและปลอดภัย

พลังสร้างปัญญา เป็นพลังความมุ่งมั่นในการเพิ่มพลังปัญญา ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

พลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังการทำกิจกรรมในหมู่เพื่อนๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน เกิดวินัยในหมู่เพื่อน เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย การเล่นกีฬา สันทนาการนอกหลักสูตร

พลังชุมชน เป็นพลังของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเข้าใจ เป็นมิตรไมตรี มีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี มีปิยวาจา มีจิตอาสา มีความอบอุ่น ความปลอดภัยภายในชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกัน

แบบสำรวจทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (ฉบับเยาวชน) สำหรับช่วงอายุ 12 – 25 ปี ที่พัฒนาโดย สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกทั้งสิ้น 48 ข้อ แบ่งเป็นพลัง 5 ด้าน ได้แก่ พลังตัวตน (15 ข้อ) พลังครอบครัว (8 ข้อ) พลังสร้างปัญญา (11 ข้อ) พลังเพื่อนและกิจกรรม (6 ข้อ) และพลังชุมชน (8 ข้อ) ทั้งนี้แบบสำรวจเป็นแบบประเมินค่าคะแนนระหว่าง 0 – 3 (ไม่เคย บางครั้ง บ่อยครั้ง และเป็นประจำ) ซึ่งแบบสำรวจชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.89

การวิเคราะห์ทุนชีวิต จากข้อคำถามจำนวน 48 ข้อ จะเป็นการรวมคะแนนรายข้อ หรือรายพลังแล้วคิดเป็นค่าเฉลี่ยคะแนน โดยปรับฐานคะแนนเต็ม 100 ดังนี้

$$\text{ร้อยละของคะแนนทุนชีวิต} = (\text{คะแนนรวมของข้อนั้นๆ} \times 100) / \text{คะแนนเต็มของแต่ละข้อ}$$

$$\text{เมื่อ คะแนนเต็มของแต่ละข้อ} = \text{จำนวนตัวอย่าง} \times 3$$

และจากค่าร้อยละของคะแนนต้นทุนจะนำมาประเมินตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์การประเมินทุนชีวิต

ร้อยละของคะแนน	ระดับทุนชีวิต	ผลการวิเคราะห์
น้อยกว่า 60	ค่อนข้างน้อยและควรเพิ่มหรือเสริมสร้างทุนชีวิตให้มากขึ้น	ไม่ผ่านเกณฑ์
60 – 70	ปานกลางและควรเสริมสร้างทุนชีวิตเพิ่มเติม	ผ่านเกณฑ์
70 – 80	ดี	ผ่านเกณฑ์
มากกว่า 80	ดีมาก	ผ่านเกณฑ์

ที่มา: สุริยะเดว ทรีปาตี และคณะ (2560)

ภาคผนวก ข

ตาราง ผ-1 ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข. (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ (ปี)						
ไม่เกิน 13 ปี	64	21.19	34	10.63	98	15.76
14 ปี	64	21.19	78	24.38	142	22.83
15 ปี	54	17.88	94	29.38	148	23.79
16 ปี	55	18.21	58	18.13	113	18.17
17 ปี	39	12.91	31	9.69	70	11.25
18 ปีขึ้นไป	26	8.61	25	7.81	51	8.20
อายุเฉลี่ย (ปี)	15.08 ปี		15.17 ปี		15.12 ปี	
จำนวนพรรษา						
1	48	15.89	42	13.13	90	14.47
2	37	12.25	88	27.50	125	20.10
3	20	6.62	107	33.44	127	20.42
4	5	1.66	41	12.81	46	7.40
5	8	2.65	22	6.88	30	4.82
6	1	0.33	20	6.25	21	3.38
9	1	0.33	-	-	1	0.16
ไม่ระบุ	182	60.26	-	-	182	29.26
พรรษาเฉลี่ย	2.14 พรรษา		2.89 พรรษา		2.67 พรรษา	
ระดับชั้นเรียน						
มัธยมศึกษาปีที่ 1	84	27.81	23	7.19	107	17.20
มัธยมศึกษาปีที่ 2	77	25.50	90	28.13	167	26.85
มัธยมศึกษาปีที่ 3	40	13.25	94	29.38	134	21.54
มัธยมศึกษาปีที่ 4	40	13.25	64	20.00	104	16.72
มัธยมศึกษาปีที่ 5	55	18.21	21	6.56	76	12.22
มัธยมศึกษาปีที่ 6	6	1.99	28	8.75	34	5.47

ตาราง ผ-1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
สถานที่เกิด						
ไทย	298	98.68	318	99.38	616	99.04
ต่างประเทศ (ลาว พม่า เนปาล)	4	1.32	2	0.62	6	0.96
ภูมิลำเนา						
เชียงใหม่	121	40.07	-	-	121	19.45
น่าน	-	-	296	92.50	296	47.59
ตาก	103	34.11	-	-	103	16.56
แม่ฮ่องสอน	57	18.87	-	-	57	9.16
อื่นๆ	18	5.96	24	7.50	42	6.75
ไม่ระบุ	3	0.99	-	-	3	0.48
ชาติพันธุ์						
ไทยพื้นราบ	24	7.95	237	74.06	261	41.96
กะเหรี่ยง	251	83.11	-	-	251	40.35
ม้ง	15	4.97	31	9.69	46	7.40
ไทใหญ่	4	1.32	-	-	4	0.64
อื่นๆ (ลีซู ขมุ ไทลื้อ เมี่ยน เมียนมาร์ ลัวะ เนปาล)	8	2.65	52	16.25	60	9.65

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-2 ข้อมูลพื้นฐานด้านครอบครัวของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข. (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
สถานภาพของบิดามารดา						
อยู่ด้วยกัน	263	87.09	191	59.69	454	72.99
แยกกันอยู่	22	7.28	106	33.13	128	20.58
บิดาเสียชีวิต	12	3.97	16	5.00	28	4.50
มารดาเสียชีวิต	4	1.32	6	1.88	10	1.61
ทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิต	1	0.33	-		1	0.16
ไม่ระบุ	-		1	0.31	1	0.16
จำนวนพี่น้องที่พ่อแม่ของสามเณรยังต้องส่งเสียเลี้ยงดู (รวมสามเณร)						
1 คน (ตัวสามเณร)	72	23.84	102	31.88	174	27.97
2 คน	75	24.83	116	36.25	191	30.71
3 - 4 คน	98	32.45	50	15.63	148	23.79
5 - 6 คน	34	11.26	2	0.63	36	5.79
7 คนขึ้นไป	23	7.62	50	15.63	73	11.74
ผู้ปกครองในปัจจุบัน						
บิดาหรือมารดา	182	60.26	164	51.25	346	55.63
ญาติผู้ใหญ่	4	1.32	29	9.06	33	5.31
พระผู้ใหญ่	111	36.75	125	39.06	236	37.94
อื่นๆ	5	1.66	2	0.63	7	1.13
ผู้ที่พักอาศัยอยู่ด้วยก่อนมาบวชเรียน						
อยู่กับบิดาและมารดา	237	78.48	197	61.56	434	69.77
อยู่ลำพังกับบิดา	6	1.99	15	4.69	21	3.38
อยู่ลำพังกับมารดา	15	4.97	33	10.31	48	7.72
อยู่กับพี่/น้อง (ไม่ได้อยู่กับ บิดา/มารดา)	3	0.99	2	0.63	5	0.80
อยู่กับญาติผู้ใหญ่/ผู้ปกครอง (ที่ไม่ใช่บิดา/มารดา)	11	3.64	62	19.38	73	11.74
อยู่กับเพื่อน/คนรู้จัก	24	7.95	8	2.50	32	5.14
อื่นๆ	6	1.99	3	0.94	9	1.45

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-3 ระยะเวลา เหตุผล และผู้ที่ตัดสินใจให้เข้ามาบวชเรียนของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียนข.

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข. (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ระยะเวลาของการบวชเรียน						
ไม่เกิน 6 เดือน	64	21.19	3	0.94	67	10.77
7 เดือน - 1.5 ปี	53	17.55	33	10.31	86	13.83
1.6 - 3 ปี	112	37.09	182	56.88	294	47.27
3.1 - 5 ปี	59	19.54	67	20.94	126	20.26
5 ปีขึ้นไป	14	4.64	35	10.94	49	7.88
ระยะเวลาเฉลี่ย	26.7 เดือน (2.3 ปี)		34.3 เดือน (2.8 ปี)		30.6 เดือน (2.6 ปี)	
เหตุผลของการมาบวชเรียน						
ฐานะยากจนไม่มีเงินเรียนตามระบบปกติ	115	38.08	127	39.69	242	38.91
ไม่มีพ่อแม่ญาติพี่น้องแล้ว จึงมาบวชเรียน	4	1.32	3	0.94	7	1.13
พ่อแม่มีลูกมาก จึงส่งมาบวชเรียน	10	3.31	14	4.38	24	3.86
พ่อแม่ต้องการให้เป็นคนดีมีศีลธรรม	141	46.69	166	51.88	307	49.36
อื่นๆ	32	10.60	10	3.13	42	6.75
ผู้ที่ตัดสินใจให้มาบวชเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ตัวสามเณรเอง	194	64.24	221	69.06	415	63.46
บิดามารดา	99	32.78	76	23.75	175	26.76
ญาติสายตรง	17	5.63	35	10.94	52	7.95
อื่นๆ	11	4.64	1	0.31	12	1.83

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-4 การกลับพื้นที่ภูมิลำเนาเดิมของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียนข.

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข. (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
การกลับบ้านในระหว่างการบวชเรียน						
กลับ	253	83.77	303	94.69	556	89.39
ไม่กลับ	49	16.23	17	5.31	66	10.61
จำนวนครั้งที่กลับบ้าน	(n = 253)		(n = 303)			
1 ครั้ง/ปี	88	34.78	37	12.21	125	22.48
2 ครั้ง/ปี	64	25.30	49	16.17	113	20.32
3 ครั้ง/ปี	21	8.30	45	14.85	66	11.87
มากกว่า 3 ครั้ง/ปี	36	14.23	142	46.86	178	32.01
ไม่ระบุ	44	17.39	30	9.90	74	13.31
ผู้ที่พักอาศัยอยู่ด้วยเมื่อกลับบ้าน	(n = 252)		(n = 320)			
อยู่กับบิดาและมารดา	195	77.38	187	58.44	382	66.78
อยู่ลำพังกับบิดา	3	1.19	17	5.31	20	3.50
อยู่ลำพังกับมารดา	11	4.37	22	6.88	33	5.77
อยู่กับพี่/น้อง (ไม่ได้อยู่กับ บิดา/มารดา)	3	1.19	6	1.88	9	1.57
อยู่กับญาติผู้ใหญ่/ผู้ปกครอง (ที่ไม่ใช่บิดา/มารดา)	9	3.57	65	20.31	74	12.94
อยู่กับเพื่อน/คนรู้จัก	3	1.19	4	1.25	7	1.22
อื่นๆ	28	11.11	19	5.94	47	8.22

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-5 ความคิดเห็นต่อการบวชเรียนและการวางแผนชีวิตในอนาคตของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียนข.

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียน ก. (n = 302)		โรงเรียน ข. (n = 320)		รวม (n = 622)	
	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
คาดว่าจะบวชเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6						
ใช่	191	63.25	205	64.06	396	63.67
ไม่ใช่	111	36.75	115	35.94	226	36.33
ระดับชั้นที่คาดว่าจะบวชเรียนสูงสุด (กรณีไม่บวชเรียนจนจบชั้น ม.6)						
ม.1	1	0.90	-		1	0.44
ม.2	2	1.80	1	0.87	3	1.33
ม.3	77	69.37	109	94.78	186	82.30
ม.4	3	2.70	-		3	1.33
ม.5	-		2	1.74	2	0.88
อื่นๆ	9	8.11	-		9	3.98
ไม่ระบุ	19	17.12	3	2.61	22	9.73
แผนการชีวิตภายหลังการบวชเรียนจนจบระดับชั้นสูงสุด						
บวชเรียนต่อใน ระดับอุดมศึกษา	78	25.83	50	15.63	128	20.58
บวชต่อ แต่ไม่ศึกษาต่อ	12	3.97	6	1.88	18	2.89
ลาสิกขาและเรียนต่อ	134	44.37	211	65.94	345	55.47
ลาสิกขา ไปประกอบ อาชีพทางโลก	54	17.88	48	15.00	102	16.40
อื่นๆ (ระบุ)	24	7.95	5	1.56	29	4.66
สิ่งที่คิดว่าจะทำหากไม่ได้มาบวชเรียนในปัจจุบัน						
เรียนในระบบการศึกษาปกติ	207	68.54	281	87.81	488	78.46
ช่วยครอบครัวทำงานใน ภูมิลำเนาเดิม	61	20.20	24	7.50	85	13.67
ทำงานนอกพื้นที่ภูมิลำเนาเดิม	6	1.99	4	1.25	10	1.61
อยู่บ้านเฉยๆ	21	6.95	11	3.44	32	5.14
อื่นๆ	7	2.32	-		7	1.13

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-6 ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิต 48 ตัวชี้วัดของสามเณรในโรงเรียน ก. และสามเณรในโรงเรียน ข.

ข้อ ที่	ทุนชีวิต	โรงเรียน ก. (n = 302)	โรงเรียน ข. (n = 320)	รวม (n = 622)
รวมทุกด้าน		62.52	64.72	63.65
พลังตัวตน (ข้อ 1 – 15)		61.69	65.94	63.88
1	สามเณร เชื่อว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างมาก	64.68	68.75	66.77
2	สามเณร ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพศชาย/หญิง/เพศทางเลือก เป็นต้น	56.73	65.31	61.15
3	สามเณร กล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้งจะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น	52.87	76.88	65.22
4	สามเณร พุดความจริงเสมอถึงแม้ว่าบางครั้งมันจะทำให้ยาก	59.16	71.67	65.59
5	สามเณร รับผิดชอบในสิ่งที่สามเณรทำ (ไม่ว่าผลจะเป็นอย่างไรก็ตาม)	67.55	65.31	66.40
6	สามเณร ยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี	66.89	68.23	67.58
7	สามเณร มีการวางแผนและการตัดสินใจก่อนลงมือทำเสมอ	62.80	68.13	65.54
8	สามเณร เห็นอกเห็นใจ และใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น	61.92	62.50	62.22
9	สามเณร เรียนรู้และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับคนที่มีความคิดเห็นหรือการดำเนินชีวิตแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี	60.15	69.06	64.74
10	สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี)	58.94	48.54	53.59
11	สามเณร พยายามแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญามากกว่าอารมณ์ (ไม่ใช่ความรุนแรง)	59.93	69.69	64.95
12	สามเณร สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ เช่น ควบคุมอารมณ์เวลาโกรธได้ดีเมื่อเกิดการโต้เถียงหรือขัดแย้ง	60.82	69.69	65.38
13	สามเณร รู้สีกว่าตนเองมีคุณค่า	62.14	66.35	64.31
14	สามเณร มีเป้าหมายในชีวิตชัดเจน	59.27	61.25	60.29
15	สามเณร รู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง	71.52	57.71	64.42
พลังครอบครัว (ข้อ 16 – 23)		68.64	58.57	63.46
16	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว	75.28	51.56	63.08
17	สามเณร ปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากผู้ปกครองได้อย่างสบายใจ ไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่	63.58	61.77	62.65
18	สามเณร มีผู้ปกครองที่ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือด้านการเรียนรู้	69.43	58.65	63.88
19	สามเณร รู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีความสุขเมื่ออยู่ในครอบครัวตัวเอง	73.51	51.56	62.22

ตาราง ผ-6 (ต่อ)

ข้อ ที่	ทุนชีวิต	โรงเรียน ก. (n = 302)	โรงเรียน ข. (n = 320)	รวม (n = 622)
20	สามเณร อยู่ในครอบครัวที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม	67.44	61.15	64.20
21	สามเณร มีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำตาม	73.62	56.15	64.63
22	สามเณร มีผู้ปกครองที่สนับสนุนให้สามเณรทำในสิ่งที่สามเณรชอบหรืออยากทำ	65.67	58.96	62.22
23	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆภายในครอบครัวเป็นประจำ	60.60	68.75	64.79
	พลังสร้างปัญญา (ข้อ 24 - 34)	61.69	66.37	64.10
24	สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่เอาใจใส่ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนได้ดี	67.99	66.25	67.10
25	สามเณร รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในสถาบันการศึกษา	67.55	67.71	67.63
26	สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแลให้ปฏิบัติตาม	69.43	64.58	66.93
27	สามเณร มีครูที่สนับสนุนให้สามเณรทำในสิ่งที่สามเณรชอบหรืออยากทำ	63.36	64.17	63.77
28	สามเณร อยากเรียนให้ได้ดี ไม่เอาเปรียบ และรู้จักแบ่งปันผู้อื่น	66.34	65.42	65.86
29	สามเณร เอาใจใส่ในการเรียนอย่างสม่ำเสมอ	63.91	66.88	65.43
30	สามเณร ทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน	52.54	71.35	62.22
31	สามเณร รักและผูกพันกับสถาบันการศึกษาของสามเณร	64.90	67.60	66.29
32	สามเณร อ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ	53.64	64.90	59.43
33	สามเณร ใฝ่รู้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชน	60.82	63.65	62.27
34	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ	48.12	67.60	58.15
	พลังเพื่อนและกิจกรรม (ข้อ 35 - 40)	58.89	66.34	62.72
35	สามเณร มีเพื่อนสนิทที่เป็นแบบอย่างที่ดีและชักนำให้สามเณรทำดี	59.71	62.60	61.20
36	สามเณร ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ตามความชอบและพึงพอใจของสามเณรเอง เช่น ทำงานศิลปะ เล่นดนตรี วาดรูป เป็นประจำ	58.94	67.29	63.24
37	สามเณร ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ	53.42	67.71	60.77
38	สามเณร ร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือประกอบพิธีกรรมเป็นประจำ	64.68	63.02	63.83
39	สามเณร และเพื่อนชวนกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นประจำ	60.49	69.90	65.33
40	สามเณร มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับสื่อที่สร้างสรรค์กับเพื่อน	56.07	67.50	61.95

ตาราง ผ-6 (ต่อ)

ข้อ ที่	ทุนชีวิต	โรงเรียน ก. (n = 302)	โรงเรียน ข. (n = 320)	รวม (n = 622)
	พลังชุมชน (ข้อ 41 – 48)	61.81	65.08	63.49
41	สามเณร มีญาติหรือผู้ใหญ่ นอกเหนือจากผู้ปกครองที่สามเณรสามารถ ปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือได้อย่างสบายใจ	59.27	65.83	62.65
42	สามเณร มีเพื่อนบ้านที่สนใจ และให้กำลังใจสามเณร	60.82	65.21	63.08
43	สามเณร รู้สึกว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของเด็กและ เยาวชน	64.02	65.73	64.90
44	สามเณร ได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ ต่อชุมชน	61.15	68.02	64.68
45	สามเณร ร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นประจำ	59.49	69.48	64.63
46	สามเณร รู้สึกอบอุ่น มีความสุข และภูมิใจในวิถีชีวิตเมื่ออยู่ในชุมชน ของสามเณร	67.00	62.40	64.63
47	สามเณร มีเพื่อนบ้านคอยสอดส่อง และดูแลพฤติกรรมของเด็กและ เยาวชนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม	57.73	64.17	61.04
48	สามเณร มีผู้ใหญ่อื่นนอกเหนือจากผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้ทำ ตาม	65.01	59.79	62.33

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-7 ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียน ก.

พลัง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดอ่อน (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดแข็ง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)
ตัวตน (61.69)	สามเณร กล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้ง จะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น (52.87)*	สามเณร รู้สึกพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ของตัวเอง (71.52)
ครอบครัว (68.64)	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยู ทิวี สื่อ ประเภทอื่นๆภายในครอบครัวเป็นประจำ (60.60)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจ ใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจาก ครอบครัว (75.28)
สร้างปัญญา (61.69)	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยู ทิวี สื่อ ประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (48.12)*	สามเณร อยู่ในสถาบันการศึกษาที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มีเหตุผล และมีการดูแล ให้ปฏิบัติตาม (69.43)
เพื่อนและกิจกรรม (58.89)*	สามเณร ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ (53.42)*	สามเณร ร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือ ประกอบพิธีกรรมเป็นประจำ (64.68)
ชุมชน (61.81)	สามเณร มีเพื่อนบ้านคอยสอดส่อง และดูแล พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้อยู่ใน กรอบที่เหมาะสม (57.73)*	สามเณร รู้สึกอบอุ่น มีความสุข และภูมิใจ ในวิถีชีวิตเมื่ออยู่ในชุมชนของสามเณร (67.00)

หมายเหตุ: * ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-8 ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียนช.

พลัง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดอ่อน (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดแข็ง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)
ตัวตน (65.94)	สามเณร กล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง และสื่อที่ไม่ดี) (48.54)*	สามเณร กล้ายืนหยัดในสิ่งที่สามเณรเชื่อ เช่น กล้าเสนอความคิดเห็น แม้ว่าบางครั้ง จะมีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่น (76.88)
ครอบครัว (58.57)*	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (51.56)*	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (68.75)
สร้างปัญญา (66.37)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (63.65)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (71.35)
เพื่อนและกิจกรรม (66.34)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (62.60)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (69.90)
ชุมชน (65.08)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (59.79)*	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (69.48)

หมายเหตุ: * ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-9 ทุนชีวิตที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็ง จำแนกรายพลังของสามเณรในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.

พลัง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดอ่อน (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	จุดแข็ง (ค่าเฉลี่ยคะแนน)
ตัวตน (63.88)	สามเณร ได้รับความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ และการสนับสนุนในทางที่ดีจากครอบครัว (53.59)*	สามเณร ยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี (67.58)
ครอบครัว (63.46)	สามเณร ยึดมั่นในพฤติกรรมที่ดี (62.22)	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทย์ ทวี สื่อ ประเภทอื่นๆภายในครอบครัวเป็นประจำ (64.79)
สร้างปัญญา (64.10)	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทย์ ทวี สื่อ ประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (58.15)*	สามเณร สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทย์ ทวี สื่อ ประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (67.63)
เพื่อนและกิจกรรม (62.72)	สามเณร ได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ (60.77)	สามเณร และเพื่อนชวนกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นประจำ (65.33)
ชุมชน (63.49)	สามเณร และเพื่อนชวนกันทำกิจกรรมที่ดีเป็นประจำ (61.04)	สามเณร รู้สึกว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของเด็กและเยาวชน (64.90)

หมายเหตุ: * ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิต

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-10 อายุเฉลี่ยของสามเกณฑ์ที่ผ่าน/ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลัง

ทุนชีวิต	อายุเฉลี่ย (ปี)					
	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.		รวม	
	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์
ภาพรวม	15.35	14.69	15.13	15.23	15.23	14.95
พลังตัวตน	15.50	14.59	15.04	15.37	15.25	14.95
พลังครอบครัว	15.20	14.83	15.14	15.19	15.18	15.06
พลังสร้างปัญญา	15.37	14.66	15.17	15.16	15.26	14.88
พลังเพื่อนและกิจกรรม	15.21	14.93	15.24	15.00	15.23	14.96
พลังชุมชน	15.23	14.91	15.17	15.16	15.20	15.03

ที่มา : จากการคำนวณ

ตาราง ผ-11 ร้อยละของสามเกณฑ์ที่ผ่าน/ไม่ผ่านเกณฑ์ทุนชีวิตจำแนกตามคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของสามเกณฑ์ในโรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.

คุณลักษณะ	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.		รวม	
	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์
รวม	58.94	41.06	68.87	37.09	62.06	37.94
อายุ (ปี)						
- ไม่เกิน 15 ปี	48.35	51.65	64.56	35.44	56.96	43.04
- 15 ปีขึ้นไป	75.00	25.00	65.79	34.21	70.51	29.49
- อายุเฉลี่ย (ปี)	15.35 ปี	14.59 ปี	15.13 ปี	15.23 ปี	15.23 ปี	14.95 ปี
จำนวนพรรษา						
- 1 พรรษา	39.58	60.42	52.00	48.00	43.84	56.16
- 2 พรรษา	70.27	29.73	60.23	39.77	63.20	36.80
- 3 พรรษาขึ้นไป	65.71	34.29	67.89	32.11	67.56	32.44
- พรรษาเฉลี่ย (พรรษา)	2.31	1.92	2.85	2.88	2.72	2.58
ระดับชั้นเรียน						
- มัธยมต้น	48.26	51.74	65.22	34.78	56.86	43.14
- มัธยมปลาย	80.20	19.80	64.60	35.40	71.96	28.04
ชาติพันธุ์						
- กลุ่มชาติพันธุ์	58.99	41.01	74.70	25.30	62.60	37.40
- ไทยพื้นราบ	58.33	41.67	61.60	38.40	61.30	38.70

ตาราง ผ-11 (ต่อ)

คุณลักษณะ	โรงเรียน ก.		โรงเรียน ข.		รวม	
	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์	ผ่านเกณฑ์	ไม่ผ่านเกณฑ์
สถานภาพของบิดามารดา						
- อยู่ด้วยกัน	61.60	38.40	66.49	33.51	63.66	36.34
- อื่นๆ (แยกกันอยู่ บิดาเสียชีวิต มารดาเสียชีวิต ทั้งบิดาและมารดาเสียชีวิต)	41.03	58.97	62.79	37.21	57.74	42.26
จำนวนพี่น้องที่พ่อแม่ของสามเณรยังต้องส่งเสียเลี้ยงดู (รวมสามเณร)						
- ไม่เกิน 2 คน	61.22	38.78	63.03	36.97	62.34	37.66
- 3 - 4 คน	58.16	41.84	70.15	29.85	63.03	36.97
- 5 คนขึ้นไป	54.39	45.61	73.33	26.67	58.33	41.67
เหตุผลของการมาบวชเรียน						
- ฐานะยากจนไม่มีเงินเรียนตามระบบปกติ	60.00	40.00	64.57	35.43	62.40	37.60
- ไม่มีพ่อแม่ญาติพี่น้องแล้ว จึงมาบวชเรียน	50.00	50.00	66.67	33.33	57.14	42.86
- พ่อแม่มีลูกมาก จึงส่งมาบวชเรียน	60.00	40.00	57.14	42.86	58.33	41.67
- พ่อแม่ต้องการให้เป็นคนดี มีศีลธรรม	59.57	40.43	66.87	33.13	63.52	36.48
- อื่นๆ	53.13	46.88	50.00	50.00	52.38	47.62
คาดว่าจะบวชเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6						
- ใช่	67.54	32.46	64.39	35.61	65.91	34.09
- ไม่ใช่	44.14	55.86	66.09	33.91	55.31	44.69
การกลับบ้านในระหว่างการบวชเรียน (n = 302)						
- กลับ	59.68	40.32	65.02	34.98	62.59	37.41
- ไม่กลับ	55.10	44.90	64.71	35.29	57.58	42.42

ตาราง ผ-12 ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตามคุณลักษณะของสามเณร
โรงเรียนก.

คุณลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต						
		ภาพรวม	พลังตัวตน	พลัง ครอบครัว	พลังสร้าง ปัญญา	พลังเพื่อน และกิจกรรม	พลังชุมชน	
รวม	302(100.0)	62.52	61.69	68.64	61.69	58.89	61.81	
อายุ	ไม่เกิน 15	182 (60.26)	59.97	58.12	66.32	59.39	57.42	59.78
	15 ขึ้นไป	120 (39.74)	66.39	67.11	72.15	65.18	61.11	64.90
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์	278 (92.05)	62.44	61.62	69.03	61.62	58.33	61.57
	ไทยพื้นราบ	24 (7.95)	63.45	62.50	64.06	62.50	65.28	64.58
สถานภาพ	อยู่ด้วยกัน	263 (87.09)	63.04	62.30	69.65	61.93	59.02	62.36
บิดามารดา	อื่นๆ	39 (12.91)	59.01	57.61	61.86	60.06	57.98	58.12
เหตุผลของ	ยากจน	129 (42.72)	62.71	60.69	68.22	62.79	60.47	62.56
การบวชเรียน	อื่นๆ	173 (57.28)	62.38	62.44	68.95	60.87	57.71	61.25
การบวชเรียน	ใช่	191 (63.25)	65.14	64.86	70.79	64.21	61.29	64.16
จนจบ ม.6	ไม่ใช่	111 (36.75)	58.01	56.24	64.94	57.36	54.75	57.77

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตน้อยกว่า 60 ถือว่า ไม่ผ่านเกณฑ์

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-13 ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตามคุณลักษณะของสามเณร
โรงเรียนข.

คุณลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต						
		ภาพรวม	พลังตัวตน	พลัง ครอบครัว	พลังสร้าง ปัญญา	พลังเพื่อน และกิจกรรม	พลังชุมชน	
รวม	320(100.0)	64.72	65.94	58.57	66.37	66.34	65.08	
อายุ	ไม่เกิน 15	206(64.38)	64.92	66.76	58.33	66.81	65.37	65.09
	15 ขึ้นไป	114(35.63)	64.35	64.44	58.99	65.58	68.08	65.06
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์	83(25.94)	65.62	67.26	60.24	66.41	68.61	64.61
	ไทยพื้นราบ	237(74.06)	64.40	65.48	57.98	66.36	65.54	65.24
สถานภาพ	อยู่ด้วยกัน	191(59.69)	65.15	67.33	57.90	66.16	66.81	65.68
บิดามารดา	อื่นๆ	129(40.31)	64.07	63.88	59.56	66.69	65.63	64.18
เหตุผลของ	ยากจน	144(45.00)	64.21	65.28	59.35	64.84	65.78	65.05
การบวชเรียน	อื่นๆ	176(55.00)	65.13	66.48	57.93	67.63	66.79	65.10
การบวชเรียน	ใช่	205(64.06)	64.43	65.30	59.04	66.44	65.77	64.41
จนจบ ม.6	ไม่ใช่	115(35.94)	65.22	67.07	57.72	66.25	67.34	66.27

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตน้อยกว่า 60 ถือว่า ไม่ผ่านเกณฑ์

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-14 ค่าร้อยละของคะแนนทุนชีวิตในภาพรวมและแยกรายพลังจำแนกตามคุณลักษณะของสามเณร
โรงเรียน ก. และโรงเรียน ข.

คุณลักษณะ	จำนวน (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิต						
		ภาพรวม	พลังตัวตน	พลัง ครอบครัว	พลังสร้าง ปัญญา	พลังเพื่อน และกิจกรรม	พลังชุมชน	
รวม	622(100.0)	63.65	63.88	63.46	64.10	62.72	63.49	
อายุ	ไม่เกิน 15	388(62.38)	62.59	62.71	62.08	63.33	61.64	62.60
	15 ขึ้นไป	234(37.62)	65.40	65.81	65.74	65.37	64.51	64.98
ชาติพันธุ์	กลุ่มชาติพันธุ์	361(58.04)	63.17	62.92	67.01	62.72	60.70	62.27
	ไทยพื้นราบ	261(41.96)	64.31	65.20	58.54	66.00	65.52	65.18
สถานภาพ	อยู่ด้วยกัน	454(72.99)	63.93	64.42	64.70	63.71	62.30	63.76
บิดามารดา	อื่นๆ	168(27.01)	62.90	62.42	60.09	65.15	63.86	62.77
เหตุผลของ	ยากจน	273(43.89)	63.50	63.11	63.54	63.87	63.27	63.87
การบวชเรียน	อื่นๆ	349(56.11)	63.76	64.48	63.40	64.28	62.29	63.19
การบวชเรียน	ใช่	396(63.67)	64.77	65.09	64.71	65.37	63.61	64.29
จนจบ ม.6	ไม่ใช่	226(36.33)	61.68	61.75	61.26	61.88	61.16	62.09

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตน้อยกว่า 60 ถือว่า ไม่ผ่านเกณฑ์

ที่มา: จากการคำนวณ

ตาราง ผ-15 การทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนทุนชีวิตเปรียบเทียบระหว่างสามแผนโรงเรียน ก. และสามโรงเรียน ข.

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	95% Confidence Interval of the Difference	
							Lower	Upper
ภาพรวม	Equal variances assumed	10.278	.001	-2.056	620	.040	-4.30	-.10
	Equal variances not assumed			-2.044	581.32	.041	-4.3	-.09
พลังตัวตน	Equal variances assumed	7.000	.008	-3.394	620	.001	-6.70	-1.79
	Equal variances not assumed			-3.379	592.98	.001	-6.71	-1.78
พลังครอบครัว	Equal variances assumed	6.910	.009	7.249	620	.000	7.34	12.80
	Equal variances not assumed			7.218	594.48	.000	7.33	12.81
พลังสร้างปัญญา	Equal variances assumed	5.807	.016	-3.787	620	.000	-7.11	-2.25
	Equal variances not assumed			-3.770	592.13	.000	-7.12	-2.24
พลังเพื่อนและกิจกรรม	Equal variances assumed	2.622	.106	-5.400	620	.000	-10.16	-4.74
	Equal variances not assumed			-5.391	611.55	.000	-10.17	-4.74
พลังชุมชน	Equal variances assumed	1.732	.189	-2.182	620	.030	-6.21	-.33
	Equal variances not assumed			-2.178	612.52	.030	-6.21	-.32

ที่มา: จากการคำนวณ